

Repertoriul jurisprudenței

AVIZUL 2/15 AL CURȚII (Plenul)
16 mai 2017

Cuprins

I – Cererea de aviz	4
II – Acordul preconizat	4
III – Precierile formulate de Comisie în cererea sa de aviz	5
IV – Rezumatul principalelor observații prezentate în fața Curții	6
V – Poziția Curții	8
Cu privire la competența vizată la articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE	8
Angajamentele privind accesul pe piață	9
Angajamentele privind protecția investițiilor	13
Angajamentele cu privire la protecția proprietății intelectuale	17
Angajamentele în materie de concurență	20
Angajamentele în materie de dezvoltare durabilă	21
Cu privire la competența prevăzută la articolul 3 alineatul (2) TFUE	25
Angajamentele în materie de servicii în domeniul transporturilor	25
– Transporturi feroviare	25
– Transporturi rutiere	25
– Transporturi pe căi navigabile interioare	32
Angajamentele în materie de alte tipuri de investiții decât investițiile directe	33
Cu privire la competența de a aproba dispozițiile instituționale din acordul preconizat	37
Schimb de informații, notificare, verificare, cooperare, mediere și putere decizională	37
Transparență	39

Soluționarea litigiilor	40
– Soluționarea litigiilor dintre investitori și stat	40
– Soluționarea litigiilor dintre părți	40
Răspunsul la cererea de aviz	42

„Aviz dat în temeiul articolului 218 alineatul (11) TFUE — Acord de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore — Acord de «nouă generație» negociat după intrarea în vigoare a Tratatelor UE și FUE — Competența de a încheia acordul — Articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE — Politica comercială comună — Articolul 207 alineatul (1) TFUE — Schimburi de mărfuri și de servicii — Investiții străine directe — Achiziții publice — Aspecte comerciale ale proprietății intelectuale — Concurență — Comerț cu statele terțe și dezvoltare durabilă — Protecția socială a lucrătorilor — Protecția mediului — Articolul 207 alineatul (5) TFUE — Servicii în domeniul transporturilor — Articolul 3 alineatul (2) TFUE — Acord internațional care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare a acestora — Norme de drept derivat al Uniunii în materia liberei prestări a serviciilor în domeniul transporturilor — Alte investiții străine decât cele directe — Articolul 216 — Acord necesar pentru realizarea unuia dintre obiectivele tratatului — Libera circulație a capitalurilor și a plăților între state membre și state terțe — Tratatate succesive în materie de investiții — Înlocuirea acordurilor de investiții dintre statele membre și Republica Singapore — Dispoziții instituționale ale acordului — Soluționarea litigiilor dintre investitori și state — Soluționarea litigiilor dintre părți”

În procedura de aviz 2/15,

având ca obiect o cerere de aviz formulată în temeiul articolului 218 alineatul (11) TFUE de Comisia Europeană la 10 iulie 2015,

CURTEA (Plenul)

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii M. Ilešič (raportor), L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça și E. Juhász, doamnele M. Berger și A. Prechal și domnii M. Vilaras și E. Regan, președinți de cameră, domnii A. Rosas, A. Borg Barthet, J. Malenovský, J.-C. Bonichot și A. Arabadjiev, doamna C. Toader, domnii D. Šváby, E. Jarašiūnas, C.G. Fernlund, C. Vajda și F. Biltgen, doamna K. Jürimäe și domnul C. Lycourgos, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: doamna L. Hewlett, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 12 și 13 septembrie 2016,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Comisia Europeană, de U. Wölker, de B. De Meester, de R. Vidal-Puig și de M. Kocjan, în calitate de agenți;
- pentru guvernul belgian, de J. Van Holm și de C. Pochet, în calitate de agenți;

- pentru guvernul bulgar, de E. Petranova și de L. Zaharieva, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek, de E. Ruffer și de M. Hedvábná, în calitate de agenți;
- pentru guvernul danez, de C. Thorning și de N. Lyshøj, în calitate de agenți;
- pentru guvernul german, de T. Henze, de B. Beutler și de K. Stranz, în calitate de agenți;
- pentru Irlanda, de E. Creedon și de J. Quaney, în calitate de agenți, asistate de S. Kingston, BL;
- pentru guvernul elen, de G. Karipsiadis, de K. Boskovits și de S. Chala, în calitate de agenți;
- pentru guvernul spaniol, de S. Centeno Huerta și de M. Sampol Pucurull, în calitate de agenți;
- pentru guvernul francez, de G. de Bergues, de D. Colas, de F. Fize și de D. Segoin, în calitate de agenți;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de S. Fiorentino și de C. Colelli, avvocati dello Stato;
- pentru guvernul cipriot, de E. Zachariadou și de E. Symeonidou, în calitate de agenți, asistate de I. Roussou, dikigoros;
- pentru guvernul leton, de I. Kalniņš și de D. Pelše, în calitate de agenți;
- pentru guvernul lituanian, de D. Kriauciūnas și de R. Dzikovič, în calitate de agenți;
- pentru guvernul luxemburghez, de A. Germeaux, în calitate de agent, asistat de P. Kinsch, avocat;
- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, de G. Koós, de M. Bóra și de M. M. Tátrai, în calitate de agenți;
- pentru guvernul maltez, de A. Buhagiar și de J. Ciantar, în calitate de agenți;
- pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman, de M. Gijzen, de C. Schillemans și de J. Langer, în calitate de agenți;
- pentru guvernul austriac, de C. Pesendorfer și de M. Klamert, în calitate de agenți;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna și de A. Miłkowska, în calitate de agenți;
- pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, de M. Figueiredo și de J. P. Salgado, în calitate de agenți;
- pentru guvernul român, de R.-H. Radu, de R.-M. Mangu, de A. Voicu și de E. Gane, în calitate de agenți;
- pentru guvernul sloven, de A. Grum, în calitate de agent;
- pentru guvernul slovac, de M. Kianička, în calitate de agent;
- pentru guvernul finlandez, de J. Heliskoski, în calitate de agent;

- pentru guvernul Regatului Unit, de M. Holt, în calitate de agent, asistat de D. Beard, QC, și de G. Facenna, barrister;
- pentru Parlamentul European, de R. Passos, de A. Neergaard, de A. Auersperger Matic și de J. Etienne, în calitate de agenți;
- pentru Consiliul Uniunii Europene, de S. Boelaert, de R. Wiemann și de B. Driessen, în calitate de agenți;

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 21 decembrie 2016,

dă prezentul

Aviz

I – Cererea de aviz

1. Cererea de aviz prezentată Curții de Comisia Europeană are următorul cuprins:

„Dispune Uniunea Europeană de competența necesară să semneze și să încheie singură acordul de liber schimb cu Republica Singapore? Mai precis:

Ce dispoziții ale acordului țin de competența exclusivă a Uniunii?

Ce dispoziții ale acordului țin de competența partajată a Uniunii?

Există dispoziții ale acordului care țin de competența exclusivă a statelor membre?”

2. Comisia a anexat la cererea sa de aviz textul acordului astfel cum a fost preconizat la 10 iulie 2015, data introducerii acestei cereri.

II – Acordul preconizat

3. La 8 decembrie 2006, Comisia a adresat o recomandare Consiliului Comunităților Europene pentru ca acesta să o autorizeze să înceapă negocieri pentru încheierea unui acord de liber schimb cu țările Asociației Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN). Consiliul a dat curs acestei recomandări.
4. Autorizația de negociere astfel emisă de Consiliu prevedea că, în ipoteza în care nu este posibil să se ajungă la un acord cu toate țările membre ale ASEAN, Consiliul poate autoriza Comisia să negocieze într-un cadru bilateral.
5. La 22 decembrie 2009, Consiliul a autorizat astfel Comisia să negocieze în mod bilateral cu Republica Singapore.
6. Negocierile cu acest stat terț au început în luna martie a anului 2010 și s-au desfășurat în consultare cu Comitetul pentru politică comercială, care îndeplinea funcția de comitet special desemnat de Consiliu în temeiul articolului 207 alineatul (3) și al articolului 218 alineatul (4) TFUE.
7. În luna februarie 2011, Comisia a adresat o recomandare Consiliului pentru ca acesta să modifice directivele de negociere, pentru a include în ele protecția investițiilor. În luna septembrie a anului 2011, Consiliul a decis să completeze în acest sens directivele menționate.

8. Negocierile s-au încheiat, în luna decembrie 2012, cu privire la toate capitolele, cu excepția celui referitor la protecția investițiilor. Negocierile cu privire la acest din urmă capitol s-au finalizat în luna octombrie a anului 2014.
9. La 26 iunie 2015, Comisia a comunicat Comitetului pentru politică comercială că acordul preconizat fusese parafat.
10. Acordul preconizat cuprinde 17 capitole:
 - capitolul 1 enunță obiectul și finalitățile acordului și cuprinde un ansamblu de definiții cu aplicabilitate generală;
 - capitolul 2 privește importul și exportul de mărfuri;
 - capitolul 3 are ca obiect măsurile antidumping, măsurile compensatorii și măsurile de salvagardare;
 - capitolele 4 și 5 privesc barierele netarifare în calea comerțului cu mărfuri care rezultă din reglementări tehnice și din măsuri sanitare și fitosanitare;
 - capitolul 6 conține dispoziții în materie vamală;
 - capitolul 7 privește barierele netarifare în calea comerțului și a investițiilor în domeniul producției de energie regenerabilă;
 - capitolul 8 are ca obiect serviciile, stabilirea și comerțul electronic;
 - capitolul 9 are ca obiect investițiile;
 - capitolul 10 privește contractele de achiziții publice;
 - capitolul 11 are ca obiect proprietatea intelectuală;
 - capitolul 12 are ca obiect concurența;
 - capitolul 13 privește comerțul și dezvoltarea durabilă;
 - capitolul 14 stabilește norme de transparență aplicabile materiilor acoperite de alte capitole;
 - capitolele 15 și 16 instituie un mecanism de soluționare a litigiilor și, respectiv, un mecanism de mediere și
 - capitolul 17 instituie un Comitet pentru comerț și mai multe comitete specializate. Acesta cuprinde de asemenea dispoziții generale și finale.
11. Ca urmare a unor divergențe de opinie apărute cu ocazia consultărilor din cadrul Comitetului pentru politică comercială în ceea ce privește natura competenței Uniunii de a încheia acordul preconizat, Comisia a introdus prezenta cerere de aviz.

III – Aprecierile formulate de Comisie în cererea sa de aviz

12. Comisia apreciază că Uniunea are competența exclusivă de a semna și de a încheia acordul preconizat.

13. Aceasta susține, mai întâi, că toate dispozițiile acordului menționat, cu singura excepție a celor privind serviciile de transport transfrontalier și alte tipuri de investiții străine decât cele directe, țin de politica comercială comună astfel cum este definită la articolul 207 alineatul (1) TFUE și, prin urmare, de competența exclusivă a Uniunii potrivit articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.
14. Aceasta arată, în continuare, că serviciile de transport transfrontalier țin de competența exclusivă a Uniunii prevăzută la articolul 3 alineatul (2) TFUE, având în vedere normele de drept derivat al Uniunii care sunt în vigoare în acest domeniu.
15. În această privință, Comisia citează în special:

Regulamentul (CEE) nr. 4055/86 al Consiliului din 22 decembrie 1986 de aplicare a principiului libertății de a presta servicii în transporturile maritime între state membre și între state membre și țări terțe (JO 1986, L 378, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 173);

Regulamentul (CE) nr. 1071/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 de stabilire a unor norme comune privind condițiile care trebuie îndeplinite pentru exercitarea ocupației de operator de transport rutier și de abrogare a Directivei 96/26/CE a Consiliului (JO 2009, L 300, p. 51);

Regulamentul (CE) nr. 1072/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 privind normele comune pentru accesul la piața transportului rutier internațional de mărfuri (JO 2009, L 300, p. 72);

Regulamentul (CE) nr. 1073/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 privind normele comune pentru accesul la piața internațională a serviciilor de transport cu autocarul și autobuzul și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 561/2006 (JO 2009, L 300, p. 88) și

Directiva 2012/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 noiembrie 2012 privind instituirea spațiului feroviar unic european (JO 2012, L 343, p. 32).
16. Aceasta apreciază în sfârșit că, în măsura în care acordul preconizat privește alte tipuri de investiții străine decât cele directe, Uniunea are de asemenea o competență exclusivă în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE, ca urmare a suprapunerii, pe de o parte, a angajamentelor cuprinse în acest acord cu privire la investițiile menționate și, pe de altă parte, a interzicerii restricțiilor privind circulația capitalurilor și plățile între statele membre și statele terțe prevăzută la articolul 63 TFUE.

IV – Rezumatul principalelor observații prezentate în fața Curții

17. Parlamentul European subliniază că acordul preconizat este unul dintre primele acorduri de liber schimb bilaterale denumite de „nouă generație”, și anume un acord comercial care conține, pe lângă dispozițiile tradiționale privind reducerea taxelor vamale și a barierelor netarifare care afectează comerțul cu mărfuri și servicii, dispoziții în diverse materii legate de comerț, precum protecția proprietății intelectuale, investițiile, contractele de achiziții publice, concurența și dezvoltarea durabilă.
18. În lumina modului de redactare a dispozițiilor Tratatelor UE și FUE privind acțiunea exterioară a Uniunii în general și privind politica comercială comună în special, Parlamentul arată că împărtășește aprecierile Comisiei și consideră, asemenea acesteia din urmă, că acordul preconizat ține de competența exclusivă a Uniunii.
19. În schimb, Consiliul, precum și toate statele membre care au prezentat observații Curții susțin că anumite dispoziții ale acordului preconizat nu țin de competența exclusivă a Uniunii. Acordul ar avea caracteristicile unui „acord mixt”.

20. Dispozițiile privind domeniul transporturilor cuprinse în capitolul 8 din acordul preconizat ar ține de politica comună în domeniul transporturilor. Contrar celor afirmate de Comisie și de Parlament, cea mai mare parte a acestor dispoziții nu ar putea „aduce atingere normelor comune ale Uniunii sau modifica domeniul de aplicare al acestora”, în sensul articolului 3 alineatul (2) TFUE. Dispozițiile respective nu ar ține, așadar, de competența exclusivă a Uniunii prevăzută de această dispoziție a Tratatului FUE, ci de o competență partajată între Uniune și statele membre în temeiul articolului 4 alineatul (2) litera (g) TFUE.
21. Tot în ceea ce privește capitolul 8 din acord, Irlanda face referire la Protocolul (nr. 21) privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție, anexat la Tratatul UE și FUE. Capitolul menționat ar aduce atingere acestui protocol.
22. Dispozițiile în materie de protecție a mediului, de protecție socială și de protecție a proprietății intelectuale, care figurează în capitolele 7, 11 și 13 din acordul preconizat, țin, potrivit Consiliului și statelor membre care au prezentat observații Curții, de competențele partajate între Uniune și statele membre în aceste domenii. Dispozițiile menționate nu ar prezenta nicio legătură specifică cu schimburile comerciale internaționale. Trimiterea, făcută în capitolele respective, la convenții internaționale care nu sunt legate în mod direct de comerț ar fi ilustrativă în această privință.
23. Acordul preconizat ar conține, în plus, dispoziții care țin de competențe ce aparțin numai statelor membre.
24. În această situație s-ar regăsi în special dispozițiile capitolului 14 din acest acord, care instituie norme în materie de transparență, precum și dispozițiile capitolului 9 din acesta, în măsura în care privesc alte tipuri de investiții străine decât cele directe.
25. În această privință, Consiliul și statele membre care au prezentat observații Curții arată că Tratatul FUE nu conferă Uniunii nicio competență în domeniul investițiilor care nu intră în sfera „investițiilor directe”. Acestea adaugă că, contrar celor susținute de Comisie, „normele comune”, în sensul articolului 3 alineatul (2) TFUE, nu pot fi constituite din norme de drept primar al Uniunii, cum este articolul 63 TFUE. Argumentația Comisiei nu ar fi conformă cu jurisprudența Curții în materie de competențe externe implicite ale Uniunii.
26. În susținerea argumentației sale cu privire la lipsa competenței exclusive a Uniunii în raport cu capitolul 9 din acordul preconizat, Consiliul citează anumite dispoziții din acest capitol care țin, în opinia sa, de competența statelor membre, cum sunt cele care privesc ordinea publică, securitatea publică și alte interese publice, fiscalitatea, despăgubirea în caz de distrugere a unor investiții de către forțele armate, excepțiile de la libertatea de transfer de fonduri justificate în temeiul legilor în materie de infracțiuni și delikte, de securitate socială și de pensii, exproprierea, precum și înlocuirea, prin acordul preconizat, a tratatelor bilaterale de investiții încheiate între statele membre și Republica Singapore.
27. Consiliul și unele dintre statele membre care au prezentat observații Curții atrag, pe de altă parte, atenția asupra faptului că capitolul 9 din acordul preconizat privește numai protecția investițiilor, iar nu admiterea acestora. Ar rezulta că, chiar și în măsura în care acest capitol privește investiții străine directe, el nu poate fi aprobat numai de Uniune. Întrucât protecția investițiilor nu este legată în mod specific de schimburile comerciale internaționale, aceasta nu ar ține de politica comercială comună.

V – Poziția Curții

28. Potrivit articolului 196 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții și conform jurisprudenței constante [a se vedea în special Avizul 1/03 (Noua Convenție de la Lugano) din 7 februarie 2006, EU:C:2006:81, punctul 112 și jurisprudența citată], cererea de aviz în temeiul articolului 218 alineatul (11) TFUE poate privi atât compatibilitatea acordului preconizat cu prevederile tratatelor, cât și competența Uniunii sau a uneia dintre instituțiile sale de a încheia acest acord.
29. În speță, cererea de aviz privește aspectul dacă acordul preconizat va putea fi semnat și încheiat numai de Uniune sau dacă, dimpotrivă, acesta va trebui să fie semnat și încheiat atât de Uniune, cât și de fiecare dintre statele membre ale acesteia (acord denumit „mixt”).
30. În consecință, prezentul aviz al Curții privește numai natura competenței Uniunii de a semna și de a încheia acordul preconizat. Acesta nu tratează nicidecum aspectul dacă conținutul dispozițiilor acestui acord este compatibil cu dreptul Uniunii.
31. Odată făcută această precizare prealabilă, este necesar să se analizeze dacă dispozițiile acordului preconizat țin de competența exclusivă a Uniunii sau de o competență partajată între Uniune și statele membre ori de o competență care aparține exclusiv statelor membre.
32. Având în vedere obiectul și finalitățile acordului preconizat, care constau, potrivit articolelor 1.1 și 1.2 din acesta, în a „[institui] o zonă de liber schimb” și în a „liberaliz[a] și [...] [a] facilit[a] comerțul și investițiile între părți”, trebuie să se analizeze de la bun început în ce măsură dispozițiile acestui acord țin de competența exclusivă a Uniunii, prevăzută la articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE, privind politica comercială comună.
- Cu privire la competența vizată la articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE
33. Conform articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE, Uniunea are o competență exclusivă în domeniul politicii comerciale comune.
34. Potrivit articolului 207 alineatul (1) TFUE, această politică „se întemeiază pe principii uniforme, în special în ceea ce privește modificările tarifare, încheierea de acorduri tarifare și comerciale privind schimburile de mărfuri și servicii și aspectele comerciale ale proprietății intelectuale, investițiile străine directe, uniformizarea măsurilor de liberalizare, politica exporturilor, precum și măsurile de protecție comercială, printre care și cele care se adoptă în caz de dumping și de subvenții. Politica comercială comună se desfășoară în cadrul principiilor și al obiectivelor acțiunii externe a Uniunii”.
35. Din această dispoziție și în special din a doua teză a acesteia, potrivit căreia politica comercială comună se înscrie în „acțiunea externă a Uniunii”, rezultă că politica menționată se referă la schimburile comerciale cu statele terțe (Hotărârea din 18 iulie 2013, Daiichi Sankyo și Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, punctul 50, precum și Hotărârea din 22 octombrie 2013, Comisia/Consiliul, C-137/12, EU:C:2013:675, punctul 56).
36. În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, simpla împrejurare că un act al Uniunii, precum un acord încheiat de aceasta, este susceptibil să aibă anumite efecte asupra schimburilor comerciale cu unul sau mai multe state terțe nu este suficientă pentru a se concluziona că acest act trebuie inclus în categoria celor care țin de politica comercială comună. În schimb, un act al Uniunii ține de această politică dacă privește în mod specific aceste schimburi prin aceea că este destinat în esență să le promoveze, să le faciliteze sau să le reglementeze și are efecte directe și imediate asupra acestora [a se vedea în special Hotărârea din 18 iulie 2013, Daiichi Sankyo și Sanofi-Aventis

Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, punctul 51, și Hotărârea din 22 octombrie 2013, Comisia/Consiliul, C-137/12, EU:C:2013:675, punctul 57, precum și Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakesh privind accesul la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 61].

37. În consecință, numai componentele acordului preconizat care au o legătură specifică, în sensul menționat mai sus, cu schimburile comerciale dintre Uniune și Republica Singapore țin de domeniul politicii comerciale comune.
38. Prin urmare, trebuie să se verifice dacă angajamentele cuprinse în acordul menționat sunt destinate promovării, facilitării sau reglementării acestor schimburi și au efecte directe și imediate asupra lor.
39. Angajamentele cuprinse în acordul preconizat privesc, în primul rând, accesul pe piață, în al doilea rând, protecția investițiilor, în al treilea rând, protecția proprietății intelectuale, în al patrulea rând, concurența, concentrările, monopourile și subvențiile și, în al cincilea rând, dezvoltarea durabilă.

Angajamentele privind accesul pe piață

40. Capitolul 2 din acordul preconizat, intitulat „Tratamentul național și accesul pe piață al mărfurilor”, prevede că fiecare parte acordă un tratament nediscriminatoriu mărfurilor care provin de la cealaltă parte și reduce sau elimină, potrivit angajamentelor specifice anexate la acest capitol, taxele sale la import și la export. Acesta prevede de asemenea că fiecare parte se abține de la adoptarea sau de la menținerea unor restricții netarifare la importul și la exportul mărfurilor.
41. Acest capitol este astfel constituit din angajamente „tarifare și comerciale privind schimburile de mărfuri”, în sensul articolului 207 alineatul (1) TFUE. Capitolul menționat ține, în consecință, de competența exclusivă a Uniunii în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.
42. Capitolul 3 din acordul preconizat, intitulat „Măsuri de apărare comercială”, precizează modalitățile potrivit cărora fiecare parte poate, atunci când sunt îndeplinite cerințele care decurg din normele Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), să adopte măsuri antidumping și compensatorii, precum și măsuri de salvagardare privind importurile provenite de la cealaltă parte.
43. Capitolul menționat privește astfel „măsurile de protecție comercială”, în sensul articolului 207 alineatul (1) TFUE. Acesta ține, așadar, tot de competența exclusivă a Uniunii prevăzută la articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.
44. Capitolele 4 și 5 din acordul preconizat, intitulate „Bariere tehnice în calea comerțului” și, respectiv, „Măsuri sanitare și fitosanitare”, prevăd norme care, deși permit fiecărei părți să aplice normele sale tehnice și sanitare în conformitate cu normele OMC, urmăresc să reducă pe cât posibil barierele în calea schimburilor de mărfuri între părți care ar decurge din acestea. Din capitolele menționate reiese în special că, pe de o parte, produsele exportate de o parte trebuie să răspundă normelor prevăzute de partea care le importă și, pe de altă parte, că produsele importate de aceasta din urmă nu trebuie să fie supuse unor norme discriminatorii sau disproporționate în raport cu cele care sunt aplicate propriilor sale produse.
45. Aceste capitolele 4 și 5 au, în consecință, ca obiect specific să faciliteze schimburile de mărfuri dintre Uniune și Republica Singapore. Pe de altă parte, dispozițiile lor și angajamentele specifice care sunt anexate la acestea înlesnesc în mod considerabil condițiile de import al acestor mărfuri și sunt astfel de natură să aibă efecte directe și imediate asupra schimburilor comerciale internaționale. În consecință, capitolele respective îndeplinesc criteriile amintite la punctul 36 din prezentul aviz și țin de competența exclusivă a Uniunii în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.

46. Capitolul 6 din acordul preconizat, intitulat „Proceduri vamale și facilitarea comerțului”, prevede că legislația fiecărei părți în materie vamală va fi nediscriminatorie și că redevențele și taxele instituite pentru serviciile furnizate cu ocazia importului sau a exportului acestor mărfuri nu vor depăși costul aproximativ al serviciilor menționate. Acesta obligă, în plus, părțile să simplifice, de preferință prin intermediul unor sisteme de ghișeu unic, cerințele și formalitățile de acordare a liberului de vamă, de vămuire, de transbordare și de tranzit. Acesta impune, pe de altă parte, să se ofere posibilitatea de a face depuneri prealabile și de a primi decizii anticipate.
47. Acest capitol are, așadar, în esență ca obiect să reglementeze și să faciliteze schimburile de mărfuri dintre părți.
48. Acesta are, pe de altă parte, ca efect direct și imediat să facă schimburile de mărfuri dintre Uniune și Republica Singapore mai fluide și mai puțin oneroase. El îndeplinește, în consecință, criteriile amintite la punctul 36 din prezentul aviz și ține, așadar, de competența exclusivă a Uniunii în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.
49. Dacă capitolele 2-6 din acordul preconizat privesc schimburile de mărfuri dintre Uniune și Republica Singapore, schimburile de servicii dintre părți sunt, în ceea ce le privește, reglementate în capitolul 8 din acest acord.
50. Acest capitol 8, intitulat „Servicii, stabilire și comerț electronic”, cuprinde angajamentele fiecărei părți de a reduce, în favoarea operatorilor economici ai celeilalte părți, barierele în calea furnizării transfrontaliere de servicii, a stabilirii și a prezenței temporare a unor persoane fizice.
51. Deși exclude din domeniul său de aplicare cetățenia, rezidența sau angajarea cu titlu permanent și, în general, accesul pe piața muncii, capitolul menționat obligă fiecare dintre părți să acorde serviciilor, întreprinderilor și antreprenorilor celeilalte părți un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă propriilor servicii, întreprinderi și antreprenori similari, ținând seama de modalitățile și de limitările precizate în lista angajamentelor specifice din acord și sub rezerva excepțiilor generale prevăzute de acesta din urmă.
52. În consecință, capitolul 8 din acordul preconizat este destinat în esență să deschidă, într-o anumită măsură, piața din Singapore prestatorilor de servicii din Uniune și invers. Acesta are, în consecință, ca obiect să promoveze, să faciliteze și să reglementeze schimburile.
53. Angajamentele referitoare la accesul pe piață conținute în acest capitol sunt, pe de altă parte, de natură să aibă efecte directe și imediate asupra schimburilor de servicii dintre Uniune și Republica Singapore. Astfel cum a subliniat avocatul general la punctele 204 și 205 din concluzii, această constatare este valabilă, contrar celor susținute de unele dintre statele membre care au prezentat observații Curții, pentru toate articolele capitolului menționat, inclusiv cele care privesc serviciile financiare și recunoașterea reciprocă a calificărilor profesionale.
54. În fond, astfel cum Curtea a arătat deja, cele patru moduri de furnizare a serviciilor care se încadrează în clasificarea utilizată de OMC, și anume furnizarea unui serviciu de pe teritoriul unui membru al OMC către teritoriul unui alt membru (modul 1), furnizarea unui serviciu pe teritoriul unui membru pentru un consumator de servicii al unui alt membru (modul 2), furnizarea unui serviciu de către un prestator al unui membru prin prezența comercială pe teritoriul unui alt membru (modul 3) și furnizarea unui serviciu de către un prestator al unui membru prin prezența unor persoane fizice dintr-un membru pe teritoriul unui alt membru (modul 4), țin toate de politica comercială comună [Avizul 1/08 (Acorduri de modificare a listelor de angajamente specifice în temeiul GATS) din 30 noiembrie 2009, EU:C:2009:739, punctele 4, 118 și 119]. Această interpretare, care a fost dată în cadrul examinării de către Curte a competenței Comunității de a participa la încheierea unor acorduri

prevăzute la articolul 133 CE și care, prin urmare, privea noțiunea „comerț cu servicii” care figurează în această dispoziție a Tratatului CE, poate fi transpusă în cazul noțiunii „schimburi de servicii” menționate la articolul 207 alineatul (1) TFUE, al cărui conținut este în esență identic.

55. În consecință, nu trebuie să se facă distincție între dispozițiile capitolului 8 din acordul preconizat care privesc furnizarea transfrontalieră de servicii (servicii care țin de „modul 1” și de „modul 2” în sensul clasificării tipurilor de furnizare a serviciilor utilizate de OMC) și cele din acest capitol care privesc furnizarea de servicii prin intermediul stabilirii (servicii care țin de „modul 3”) sau prin prezența unor persoane fizice (servicii care țin de „modul 4”).
56. În pofida celor de mai sus, competența Uniunii de a aproba capitolul 8 din acordul preconizat nu poate intra exclusiv sub incidența articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.
57. Astfel, capitolul menționat privește printre altele furnizarea de servicii în domeniul transporturilor. Acest domeniu este exclus din politica comercială comună de articolul 207 alineatul (5) TFUE, potrivit căruia negocierea și încheierea de „acorduri internaționale în domeniul transporturilor” țin de „partea a treia titlul VI [din Tratatul FUE] [...]”. Acest titlu privește politica comună în domeniul transporturilor.
58. Solicitată să interpreteze articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, Curtea a arătat că această dispoziție urmărește să mențină, în ceea ce privește comerțul internațional cu servicii de transport, un paralelism de principiu între competența internă a Uniunii, care se exercită prin adoptarea unilaterală a unor norme ale Uniunii, și competența externă a acesteia, care se manifestă prin încheierea de acorduri internaționale, ambele competențe rămânând reglementate, la fel ca înainte, în titlul din tratat care se referă în special la politica comună a transporturilor [Avizul 1/08 (Acorduri de modificare a listelor de angajamente specifice în temeiul GATS) din 30 noiembrie 2009, EU:C:2009:739, punctul 164].
59. Articolul 207 alineatul (5) TFUE corespunde în esență articolului 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE. Pe de altă parte, nici din Tratatul FUE, nici din elementele legate de geneza, de economia sau de finalitatea respectivului tratat nu reiese că autorii acestuia din urmă au avut intenția să modifice repartizarea competențelor între Uniune și statele membre în ceea ce privește negocierea și încheierea unor acorduri internaționale referitoare la schimburile comerciale din domeniul transporturilor.
60. Poziția Comisiei potrivit căreia domeniul transporturilor este exclus, conform articolului 207 alineatul (5) TFUE, din politica comercială comună numai în ceea ce privește furnizarea transfrontalieră de servicii, și anume serviciile care țin de modurile 1 și 2, este lipsită de temei. O asemenea poziție încalcă astfel textul acestei dispoziții, care exclude din această politică toate „acorduri[le] internaționale în domeniul transporturilor”.
61. Ținând seama de sfera de aplicare a articolului 207 alineatul (5) TFUE, trebuie să se stabilească în continuare ce angajamente cuprinse în capitolul 8 din acordul preconizat sunt, conform acestei dispoziții, excluse din politica comercială comună. În acest scop, trebuie să se țină seama de jurisprudența conform căreia noțiunea de servicii „în domeniul transporturilor” cuprinde nu numai serviciile de transport luate ca atare, ci și alte servicii, cu condiția însă ca acestea din urmă să fie legate intrinsec de un act fizic de deplasare a unor persoane sau mărfuri dintr-un loc în altul utilizând un mijloc de transport (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 octombrie 2015, Grupo Itevelesa și alții, C-168/14, EU:C:2015:685, punctele 45 și 46).
62. În speță, serviciile care constau în deplasarea unor persoane sau mărfuri dintr-un loc în altul sunt enumerate la punctul 11 din appendicele 8-A-1 și 8-B-1, precum și la punctul 16 din appendicele 8-A-2 și 8-A-3 din anexele la capitolul 8 din acordul preconizat. Acestea privesc transportul maritim

internațional, transportul feroviar, transportul rutier și transportul pe căi navigabile interioare, serviciile de transport aerian intern și internațional nefiind însă reglementate de acest acord, astfel cum se arată la articolul 8.3 litera (c) și la articolul 8.9 litera (e) din acesta.

63. Serviciile legate intrinsec de serviciile de transport maritim, feroviar, rutier și pe căi navigabile interioare sunt enumerate la punctul 12 din apendicele 8-A-1 la punctul 17 din apendicele 8-A-2 și 8-A-3, precum și la punctul 11 din apendicele 8-B-1 la anexele menționate.
64. „Serviciile de reparare și de întreținere a aeronavelor pe durata cărora aeronava respectivă este retrasă din exploatare”, „vânzarea și comercializarea serviciilor de transport aerian”, precum și „serviciile privind sistemele informatizate de rezervare” sunt menționate la articolele 8.3 și 8.9 din acordul preconizat ca fiind, contrar serviciilor de transport aerian ca atare, incluse în domeniul de aplicare al capitolului 8 din acest acord.
65. În apendicele la anexele la acest capitol, respectivele servicii de reparare și de întreținere a aeronavelor, precum și de rezervare și de vânzare de servicii de transport aerian nu figurează la punctele care enumeră serviciile auxiliare din domeniul transporturilor, ci sunt clasificate drept „servicii comerciale” situate în afara acestui domeniu.
66. În această privință, trebuie să se arate că nici „serviciile de reparare și de întreținere a aeronavelor pe durata cărora aeronava respectivă este retrasă din exploatare”, nici serviciile de vânzare, de comercializare sau de rezervare de servicii de transport aerian, indiferent dacă sunt furnizate de agenții de voiaj sau de alți prestatori comerciali, nu sunt legate intrinsec de serviciile de transport, în sensul precizat de jurisprudența amintită la punctul 61 din prezentul aviz.
67. Astfel, în primul rând, „serviciile de reparare și de întreținere a aeronavelor pe durata cărora aeronava respectivă este retrasă din exploatare” au cel mult o legătură îndepărtată cu actul de a deplasa persoane sau bunuri dintr-un loc în altul. În al doilea rând, în ceea ce privește serviciile de vânzare, de comercializare sau de rezervare de servicii de transport aerian, din considerentul (33) al Directivei 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne (JO 2006, L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50) reiese că serviciile reglementate de această directivă, care are ca temei juridic articolul 47 alineatul (2) și articolul 55 CE, includ și agențiile de voiaj care sunt principalele promotoare ale unor astfel de servicii.
68. Întrucât „serviciile de reparare și de întreținere a aeronavelor pe durata cărora aeronava respectivă este retrasă din exploatare”, „vânzarea și comercializarea serviciilor de transport aerian”, precum și „serviciile privind sistemele informatizate de rezervare” nu intră, în consecință, sub incidența articolului 207 alineatul (5) TFUE, acestea se numără printre serviciile reglementate de alineatul (1) al articolului menționat.
69. Din cuprinsul punctelor 50-68 din prezentul aviz reiese că capitolul 8 din acordul preconizat ține de politica comercială comună, cu excepția cazului în care angajamentele conținute în acesta privesc serviciile enumerate la punctele 11 și 12 din apendicele 8-A-1, la punctele 16 și 17 din apendicele 8-A-2 și 8-A-3, precum și la punctul 11 din apendicele 8-B-1 la anexele la acest capitol.
70. Aspectul dacă, pentru aceste din urmă angajamente, Uniunea are, în temeiul altor dispoziții ale Tratatului FUE, competență exclusivă, astfel încât aceasta ar putea aproba singură capitolul 8 din acordul preconizat, este examinat la punctele 168-217 din prezentul aviz.
71. În sfârșit, accesul pe piața Uniunii și, respectiv, pe piața din Singapore, pentru mărfuri și servicii care provin de la cealaltă parte, este de asemenea reglementat de dispozițiile capitolelor 7 și 10 din acordul preconizat.

72. Capitolul 7 din acest acord, intitulat „Bariere comerciale netarifare și investițiile în producția de energie regenerabilă”, are ca obiect să reglementeze și să faciliteze accesul pe piață în sectorul producției de energie din surse nefosile și durabile.
73. Astfel, acest capitol, care nu instituie nicio normă de mediu în materie, prevede că fiecare parte trebuie să se abțină de la adoptarea unor măsuri care impun constituirea de parteneriate cu întreprinderi locale în sectorul respectiv, trebuie să se asigure că orice normă în materie de autorizare, de certificare și de acordare a licențelor este nediscriminatorie față de operatorii celeilalte părți și trebuie să accepte declarațiile de conformitate emise de cealaltă parte.
74. Urmărind astfel să deschidă piața fiecăreia dintre părți, acest capitol este de asemenea de natură să aibă un efect direct și imediat asupra schimburilor de mărfuri și de servicii dintre Uniune și Republica Singapore în acest sector, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 36 din prezentul aviz. Acesta ține, în consecință, de competența exclusivă a Uniunii în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.
75. Capitolul 10 din acordul preconizat, intitulat „Achiziții publice”, conține angajamentele prin care fiecare parte asigură furnizorilor de mărfuri și de servicii ai celeilalte părți un tratament nu mai puțin favorabil decât tratamentul pe care îl rezervă propriilor operatori la atribuirea de contracte în scopurile autorităților publice. Acesta cuprinde de asemenea un ansamblu vast de norme menite să delimiteze atribuirea unor contracte de achiziții publice, atât în Republica Singapore, cât și în Uniune, prevăzând că aceste contracte vor fi atribuite numai la finalul unei proceduri de atribuire care să cuprindă un anunț de participare complet la care candidații vor putea avea acces cu ușurință, precum și condiții de participare și de selecție adecvate.
76. Acest capitol are, în consecință, ca obiect specific să stabilească modalitățile potrivit cărora operatorii economici ai fiecărei părți pot participa la procedura de atribuire a contractelor organizată de autoritățile publice ale celeilalte părți. În plus, întrucât aceste modalități se întemeiază pe considerente de acces nediscriminatoriu, de transparență și de eficacitate, ele sunt de natură să aibă efecte directe și imediate asupra schimburilor de mărfuri și de servicii între părți.
77. Capitolul 10 din acordul preconizat ține, în consecință, de competența exclusivă a Uniunii în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE, sub aceeași rezervă însă ca cea exprimată la punctul 69 din prezentul aviz în ceea ce privește serviciile enumerate la punctele 11 și 12 din apendicele 8-A-1 și 8-B-1, precum și la punctele 16 și 17 din apendicele 8-A-2 și 8-A-3 la anexele la capitolul 8 din acordul preconizat. Natura competenței Uniunii pentru aprobarea angajamentelor care privesc contractele de achiziții publice de servicii de transport maritim internațional, de transport feroviar, de transport rutier și de transport pe căi navigabile interioare, precum și contractele de achiziții publice de servicii legate intrinsec de aceste servicii de transport este examinată la punctele 219-224 din prezentul aviz.

Angajamentele privind protecția investițiilor

78. Astfel cum prevede articolul 9.1 din acordul preconizat, capitolul 9 din acesta privește „orice tip de activ care prezintă caracteristicile unei investiții, inclusiv caracteristici precum angajarea de capitaluri sau alte resurse, anticiparea unui câștig sau profit, asumarea unor riscuri sau o anumită durată”, cu condiția ca acel activ să fie „deținut sau controlat direct sau indirect, de [o persoană fizică sau juridică] a uneia dintre părți pe teritoriul celeilalte părți”.
79. Din acest articol reiese că capitolul menționat privește atât investițiile directe, cât și orice alt tip de investiții.

80. În ceea ce privește investițiile directe, dintr-o jurisprudență constantă rezultă că acestea constau în investiții de orice natură pe care le efectuează persoanele fizice sau juridice și care ajută la crearea sau la menținerea unor relații durabile și directe între cel care oferă fondurile și întreprinderea căreia îi sunt destinate aceste fonduri în vederea exercitării unei activități economice. Achiziționarea unor participații într-o întreprindere constituită sub forma unei societăți pe acțiuni este o investiție directă atunci când acțiunile deținute de acționar îi dau posibilitatea de a participa efectiv la gestiunea sau la controlul acestei societăți (a se vedea în special Hotărârea din 12 decembrie 2006, *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-446/04, EU:C:2006:774, punctele 181 și 182, Hotărârea din 26 martie 2009, *Comisia/Italia*, C-326/07, EU:C:2009:193, punctul 35, precum și Hotărârea din 24 noiembrie 2016, *SECIL*, C-464/14, EU:C:2016:896, punctele 75 și 76).
81. Articolul 207 alineatul (1) TFUE prevede că actele Uniunii în materie de „investiții străine directe” țin de politica comercială comună.
82. În consecință, Uniunea are, în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE, competența exclusivă de a aproba orice angajament față de un stat terț privind investițiile realizate de persoane fizice sau juridice din acest stat terț în Uniune și invers care le dau posibilitatea de a participa efectiv la gestiunea sau la controlul unei societăți care desfășoară o activitate economică.
83. Utilizarea de către autorii Tratatului FUE a termenilor „investiții străine directe” la articolul 207 alineatul (1) TFUE exprimă fără ambiguitate voința lor de a nu include alte investiții străine în politica comercială comună. În consecință, este necesar să se considere că angajamentele față de un stat terț care privesc aceste alte investiții nu țin de competența exclusivă a Uniunii potrivit articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.
84. Această delimitare a domeniului de aplicare al politicii comerciale comune în ceea ce privește investițiile străine este expresia faptului că orice act al Uniunii care promovează, facilitează sau reglementează participarea unei persoane fizice sau juridice dintr-un stat terț în Uniune și invers la gestiunea sau la controlul unei societăți care desfășoară o activitate economică este de natură să aibă efecte directe și imediate asupra schimburilor comerciale dintre acest stat terț și Uniune, în timp ce o astfel de legătură specifică cu respectivele schimburi lipsește în cazul unor investiții care nu conduc la o asemenea participare.
85. Consiliul și unele dintre statele membre care au prezentat observații Curții susțin că, chiar și în măsura în care capitolul 9 din acordul preconizat privește investițiile directe, acesta nu poate ține de politica comercială comună dat fiind că respectivul capitol privește numai protecția acestor investiții, iar nu admiterea acestora din urmă.
86. Astfel cum au evidențiat acești participanți la prezenta procedură, este adevărat că numai dispozițiile de fond ale capitolului 9 din acest acord sunt cuprinse în secțiunea A din acest capitol și că secțiunea menționată, intitulată „Protecția investițiilor”, privește numai tratamentul investițiilor după ce acestea au fost admise potrivit reglementării în vigoare, după caz, în Republica Singapore sau în Uniune. Împrejurarea că admiterea investițiilor nu intră în domeniul de aplicare al acordului preconizat este de altfel confirmată de articolul 9.2 din acesta, potrivit căruia „[p]rezentul capitol se aplică [...] investițiilor [...] efectuate în conformitate cu legislația aplicabilă [...]”.
87. Această împrejurare nu exclude însă nicidecum ca normele convenite între Uniune și Republica Singapore în materie de protecție a investițiilor directe să țină de politica comercială comună atunci când acestea au o legătură specifică cu schimburile comerciale dintre Uniune și acest stat terț. Astfel, articolul 207 alineatul (1) TFUE se referă în general la actele Uniunii în materie de „investiții străine directe”, fără a face distincție după cum este vorba despre acte având ca obiect admiterea sau protecția respectivelor investiții.

88. În speță, protecția conferită de capitolul 9 din acordul preconizat constă, în primul rând, în obligația fiecărei părți, în temeiul articolului 9.3 din acord, de a acorda investitorilor celeilalte părți „un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel acordat în situații similare propriilor săi investitori și investițiilor acestora în ceea ce privește exploatarea, gestionarea, realizarea, menținerea, folosirea, beneficierea și vânzarea sau o altă formă de cedare a investițiilor lor”.
89. Aceasta cuprinde, în al doilea rând, obligația, prevăzută la articolul 9.4 din acordul preconizat, de a acorda investitorilor celeilalte părți și investițiilor lor un tratament corect și echitabil, precum și protecție și securitate integrale, acest tratament, această protecție și această securitate trebuind să fie caracterizate în special de lipsa unor acte arbitrare și a oricărei forme de hărțuire sau de constrângere, precum și de respectarea încrederii legitime a investitorilor și a dreptului lor la o protecție jurisdicțională efectivă.
90. În al treilea rând, protecția investițiilor este asigurată prin obligația stabilită în sarcina fiecărei părți, prevăzută la articolul 9.5 din acordul preconizat, de a îi trata pe investitorii celeilalte părți în același mod ca pe propriii săi investitori în ceea ce privește compensarea pierderilor suferite ca urmare a unui război sau a unui conflict armat, a unei revoluții, a unei stări de urgență națională, a unei revolte sau a unei insurecții, inclusiv în cazul distrugerii unei investiții de către autoritățile publice sau forțele armate.
91. În al patrulea rând, acordul preconizat protejează investitorii din Uniune și din Republica Singapore împotriva oricărei exproprieri arbitrare sau neindemnizate pe teritoriul celeilalte părți, prevăzând, la articolul 9.6, că niciuna dintre părți nu naționalizează, nu expropriează și nu supune unor măsuri care au un efect echivalent naționalizării sau exproprierii investițiile vizate ale investitorilor vizați ai celeilalte părți, cu excepția cazului în care exproprierea este efectuată în interes public, cu respectarea garanțiilor procedurale, în mod nediscriminatoriu și în schimbul plății unei despăgubiri prompte, adecvate și efective.
92. În al cincilea rând, acordul preconizat prevede, la articolul 9.7, că transferurile legate de o investiție, cum sunt contribuțiile la capital pentru creșterea investiției, retragerile de dividende sau alte venituri, pot fi efectuate fără restricții într-o monedă liber convertibilă.
93. În al șaselea și ultimul rând, articolul 9.8 din acordul preconizat obligă fiecare parte să recunoască subrogațiile, transferurile de drepturi sau de titluri și cesiunile de creanțe referitoare la investițiilor efectuate pe teritoriul său de persoanele fizice sau juridice ale celeilalte părți.
94. Acest ansamblu de angajamente privind un „tratament nu mai puțin favorabil” și de interdicții ale tratamentului arbitrar, care privesc în special exploatarea, majorarea și vânzarea de către persoanele fizice și juridice ale fiecărei părți a participațiilor lor în societățile care desfășoară activități economice și sunt situate pe teritoriul celeilalte părți, contribuie la securitatea juridică a investitorilor. Instituirea unui astfel de cadru juridic are ca obiect promovarea, facilitarea și reglementarea schimburilor comerciale dintre Uniune și Republica Singapore, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 36 din prezentul aviz.
95. Pe de altă parte, dispozițiile secțiunii A din capitolul 9 din acordul preconizat, în măsura în care privesc investițiile directe, sunt de natură să aibă efecte directe și imediate asupra acestor schimburi, întrucât privesc tratamentul participării antreprenorilor unei părți la gestiunea sau la controlul unor societăți care desfășoară activități economice pe teritoriul celeilalte părți.
96. În consecință, aceste dispoziții au, în conformitate cu criteriile amintite la punctul 36 din prezentul aviz, o legătură specifică cu schimburile menționate.

97. Împrejurarea, evidențiată de Consiliu și de unele dintre statele membre care au prezentat observații Curții, că secțiunea menționată cuprinde dispoziții care permit statelor membre să aprecieze dacă aplicarea acordului preconizat este conformă cu imperativele lor privind ordinea publică și securitatea publică, precum și alte obiective de interes public sau care vizează dreptul de proprietate, dreptul penal, dreptul fiscal și securitatea socială, este lipsită de relevanță în această privință.
98. În ceea ce privește, pe de o parte, competența fiecărui stat membru al Uniunii de a aprecia dacă aceste imperative și aceste alte obiective sunt, în ceea ce îl privește, protejate, Consiliul și respectivele state membre fac referire la articolul 9.3 alineatul 3 din acordul preconizat, care prevede – asemenea dispozițiilor similare care figurează în alte capitole din acest acord – că, în pofida obligației de „tratament nu mai puțin favorabil” impuse la alineatele 1 și 2 ale acestui articol, un tratament mai puțin favorabil poate fi aplicat dacă nu constituie o restricționare mascată a investițiilor și este necesar pentru menținerea ordinii publice, pentru protejarea securității publice sau pentru protecția unuia dintre celelalte interese publice enumerate la respectivul alineat (3).
99. Consiliul și aceleași state membre fac de asemenea referire la articolul 9.5 din acordul preconizat, care garantează investitorilor un tratament nu mai puțin favorabil în ceea ce privește compensarea pierderilor suferite ca urmare a uneia dintre situațiile enumerate la acest articol, printre care figurează starea de război, starea de urgență națională și distrugerea unei investiții de către autoritățile publice sau forțele armate.
100. Ele arată, în această privință, că Uniunea nu poate contracta angajamente în locul statelor membre în materii care țin, prin natura lor, de competența lor exclusivă.
101. Or, trebuie să se constate că articolul 9.3 alineatul (3) din acordul preconizat nu prevede un angajament, ci posibilitatea de a pune în aplicare o derogare. În temeiul acesteia din urmă, un stat membru va putea trata, din motive imperative de ordine publică, de securitate publică sau legate de unul dintre interesele publice menționate la respectivul alineat (3), investitorii din Singapore într-un mod mai puțin favorabil decât pe propriii săi investitori. Prin autorizarea unei asemenea derogări, această dispoziție nu instituie niciun angajament internațional în materie de ordine publică, de securitate publică sau de alte interese publice.
102. Respectivul articol 9.3 alineatul (3) impune ca orice tratament mai puțin favorabil al investitorilor din Singapore să fie „necesar” și să nu constituie o „restricționare mascată”. Aceste două cerințe permit să se garanteze ca angajamentul privind un „tratament care nu este mai puțin favorabil”, prevăzut la articolul 9.3 alineatele 1 și (2) din acordul preconizat, să nu fie privat de efect util. Astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 335 din concluzii, limitarea puterii de apreciere a statelor membre care decurge din alineatul (3) menționat este inerentă desfășurării schimburilor comerciale internaționale, care țin de competența exclusivă a Uniunii. Dispoziția comună care amintește cerințele menționate ține astfel de această competență.
103. În consecință, articolul 9.3 alineatul 3 din acordul preconizat nu încalcă competențele statelor membre în materie de ordine publică, de securitate publică și de alte interese publice, ci obligă statele membre să exercite aceste competențe într-un mod care să nu priveze de efect util angajamentele comerciale contractate de Uniune potrivit articolului 9.3 alineatele 1 și 2 din acordul menționat.
104. O concluzie similară se impune în ceea ce privește articolul 9.5 din acordul preconizat. Acest articol nu afectează puterea de apreciere a statelor membre cu privire la utilizarea forțelor lor armate sau la declararea stării de urgență națională, ci se limitează la a prevedea că, dacă investițiile au suferit pierderi din cauza uneia dintre situațiile enumerate în această dispoziție, investitorilor din Singapore, precum și celor din Uniune trebuie să li se aplice aceeași reglementare în materie de despăgubire sau de compensare.

105. În ceea ce privește, pe de altă parte, dispozițiile privind dreptul de proprietate, dreptul penal, dreptul fiscal și securitatea socială, Consiliul și statele membre care au prezentat observații Curții fac referire la articolele 9.6 și 9.7 din acordul preconizat. Primul dintre aceste articole urmărește să protejeze investitorii fiecărei părți împotriva oricărei exproprieri arbitrare sau neindemnizate pe teritoriul celeilalte părți, în timp ce cel de al doilea, care privește posibilitatea investitorilor de a efectua fără restricții transferuri legate de investițiile lor, prevede la alineatul (2) că „[n]icio dispoziție din prezentul articol nu se interpretează ca împiedicând o parte să aplice în mod echitabil și nediscriminatoriu propria legislație referitoare la [...] infracțiuni sau delictе, [...] sistemele de securitate socială, [...] pensii sau [...] economisire[a] obligatorie [și] fiscalitate”.
106. Consiliul apreciază în special că articolul 9.6 din acordul preconizat ține de competențele care aparțin exclusiv statelor membre în domeniul dreptului de proprietate. Consiliul citează, în acest context, articolul 345 TFUE, potrivit căruia tratatele nu aduc atingere regimului proprietății în statele membre.
107. În această privință, astfel cum Curtea a arătat deja, articolul 345 TFUE exprimă neutralitatea Uniunii în ceea ce privește regimurile proprietății existente în statele membre, dar nu are drept efect sustragerea acestor regimuri de sub incidența normelor fundamentale ale Uniunii (a se vedea Hotărârea din 22 octombrie 2013, *Essent și alții*, C-105/12-C-107/12, EU:C:2013:677, punctele 29, precum și 36). În speță, articolul 9.6 din acordul preconizat, al cărui conținut este expus în esență la punctul 91 din prezentul aviz, nu cuprinde niciun angajament cu privire la regimul proprietății în statele membre. Acest articol urmărește numai să stabilească pentru eventuale decizii de naționalizare sau de expropriere limite menite să garanteze investitorilor că o asemenea decizie va interveni în condiții echitabile și cu respectarea principiilor generale și a drepturilor fundamentale, în special a principiului nediscriminării. Acesta exprimă, așadar, simplul fapt că, deși statele membre sunt în continuare libere să își exercite competențele în materie de drept de proprietate și să modifice în consecință regimul proprietății în ceea ce le privește, acestea nu sunt totuși scutite de respectarea acestor principii și drepturi fundamentale.
108. În ceea ce privește articolul 9.7 din acordul preconizat, acesta nu cuprinde niciun angajament al statelor membre cu privire la dreptul lor penal, dreptul lor fiscal sau securitatea lor socială, ci se limitează în esență la a prevedea că orice aplicare, în Uniune sau în Singapore, a unei legislații în materie unui investitor al celeilalte părți trebuie să se facă „în mod echitabil și nediscriminatoriu”, astfel cum se precizează la alineatul (2) al acestui articol 9.7.
109. Din ansamblul elementelor care precedă rezultă că dispozițiile secțiunii A din capitolul 9 din acordul preconizat țin de politica comercială comună în măsura în care acestea privesc investițiile străine directe dintre Uniune și Republica Singapore.
110. Această constatare nu este însă suficientă pentru a concluziona că Uniunea este competentă să aprobe singură această secțiune a capitolului 9. Astfel, aceasta privește și alte investiții străine decât cele directe. Incidența aplicării respectivei secțiuni acestor alte investiții asupra naturii competenței Uniunii de a aproba această parte a acordului preconizat este examinată la punctele 226-243 din prezentul aviz.

Angajamentele cu privire la protecția proprietății intelectuale

111. Potrivit articolului 207 alineatul (1) TFUE, politica comercială comună include „aspectele comerciale ale proprietății intelectuale”.
112. Angajamentele internaționale contractate de Uniune în materie de proprietate intelectuală țin de respectivele „aspecte comerciale” atunci când au o legătură specifică cu schimburile comerciale internaționale prin aceea că sunt destinate în esență promovării, facilitării sau reglementării schimburilor respective și au efecte directe și imediate asupra acestora [Hotărârea din 18 iulie 2013,

Daiichi Sankyo și Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, punctele 49-52, precum și Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakesh privind accesul la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 78].

113. Angajamentele în materie de proprietate intelectuală cuprinse în acordul preconizat sunt enunțate în capitolul 11 din acesta și completează, astfel cum se precizează la articolul 11.2 din respectivul acord, drepturile și obligațiile părților în temeiul Acordului privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală [anexa 1 C la Acordul de instituire a OMC, semnat la Marrakech la 15 aprilie 1994 și aprobat prin Decizia 94/800/CE a Consiliului din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competența sa, a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994) (JO 1994, L 336, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 10, p. 3, denumit în continuare „Acordul de instituire a OMC”)] și al celorlalte convenții multilaterale din domeniul proprietății intelectuale încheiate de acestea.
114. În materie de drepturi de autor și de drepturi conexe, acordul preconizat amintește, la articolul 11.4, intitulat „Protecția acordată”, obligațiile părților în temeiul diverselor convenții internaționale, printre care figurează Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice, semnată la Berna la 9 septembrie 1886 (Actul de la Paris din 24 iulie 1971), în versiunea rezultată din modificarea din 28 septembrie 1979, precum și Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) privind drepturile de autor, semnat la 20 decembrie 1996 la Geneva (Elveția), care a fost aprobat în numele Uniunii prin Decizia 2000/278/CE a Consiliului din 16 martie 2000 (JO 2000, L 89, p. 6, Ediție specială, 11/vol. 20, p. 212). Pe de altă parte, acesta prevede în esență norme privind durata minimă de protecție a diverselor categorii de opere (articolul 11.5) și obligația de a-i proteja pe autori împotriva neutralizării măsurilor tehnice pe care le instituie pentru a evita realizarea unor acte neautorizate (articolul 11.9).
115. În materie de mărci, acordul preconizat prevede, la articolul 11.13, că fiecare parte va crea o bază de date electronică publică cu cererile de înregistrare a mărcilor și cu înregistrările mărcilor. Pe de altă parte, fiecare parte trebuie să garanteze că orice refuz al înregistrării va face obiectul unei decizii scrise motivate susceptibile de o cale de atac. Terții vor trebui să dispună de posibilitatea de a formula opoziție la cererile de înregistrare.
116. În materie de indicații geografice, articolul 11.17 alineatul 1 din acordul preconizat obligă fiecare parte să instituie „sisteme pentru înregistrarea și protecția indicațiilor geografice pe teritoriul său, pentru categoriile de vinuri, băuturi spirtoase, produse agricole și alimentare pe care le consideră necesare”. Aceste sisteme trebuie să includă anumite căi procedurale, descrise la alineatul 2 al respectivului articol 11.17, care să permită în special să se ia în considerare interesele legitime ale terților. Alineatul 3 al aceluiași articol adaugă că indicațiile geografice protejate de fiecare parte vor fi înscrise pe o listă ținută de Comitetul pentru comerț instituit de acordul preconizat. Indicațiile geografice care figurează pe această listă vor trebui, în temeiul articolului 11.19 din acest acord, să fie protejate de fiecare parte în așa fel încât antreprenorii în cauză să poată să împiedice ca terții să inducă în eroare publicul sau să realizeze alte acte de concurență neloială.
117. În materie de desene sau modele industriale, fiecare parte are obligația, conform articolelor 11.24-11.26 din acordul preconizat, să protejeze, pe o durată de cel puțin zece ani de la data cererii de protecție, desenele sau modelele care au fost create în mod independent și care sunt noi sau originale. Articolul 11.24 menționat precizează că sunt excluse de la o astfel de protecție desenele sau modelele industriale dictate în mod esențial de considerente tehnice sau funcționale, precum și cele care contravin ordinii publice sau bunelor moravuri.
118. În materie de brevete, acordul preconizat amintește, la articolul 11.29, obligațiile părților în temeiul anumitor instrumente internaționale și conține un angajament de cooperare. Pe de altă parte, articolul 11.31 din acesta prevede că „[p]ărțile recunosc că produsele farmaceutice protejate de un brevet pe teritoriile lor pot face obiectul unei proceduri administrative de aprobare a comercializării

înainte de a fi introduse pe piețele lor”, că acestea „prevăd posibilitatea unei prelungiri a duratei drepturilor conferite prin brevet pentru a-l compensa pe titularul brevetului pentru reducerea duratei efective a brevetului în urma procedurii administrative de aprobare a comercializării” și că „prelungirea duratei drepturilor conferite prin brevet nu poate depăși cinci ani”.

119. Articolul 11.33 din acordul preconizat adaugă că, „[a]tunci când o parte solicită prezentarea unor date de testare sau a unor studii privind siguranța și eficacitatea unui produs farmaceutic înainte de a acorda aprobarea pentru comercializarea acelui produs, partea respectivă nu permite terților, pentru o perioadă de cel puțin cinci ani de la data aprobării pe teritoriul său, să comercializeze același produs sau un produs similar, pe baza aprobării de comercializare acordate părții care a furnizat datele de testare sau studiile, cu excepția cazului în care această parte și-a dat acordul”. Articolul 11.34 din acest acord prevede reguli similare care vizează protecția rezultatelor de încercare comunicate pentru a obține o aprobare administrativă de comercializare pentru introducerea pe piață a unui produs chimic agricol.
120. În sfârșit, în materie de soiuri de plante, articolul 11.35 din acordul preconizat amintește obligațiile părților în temeiul unei convenții internaționale.
121. Acest ansamblu de dispoziții privind dreptul de autor și drepturile conexe, mărcile, indicațiile geografice, desenele sau modelele industriale, brevetele, datele de testare și soiurile de plante, constituit dintr-o reamintire a obligațiilor internaționale multilaterale existente, pe de o parte, și din angajamente bilaterale, pe de altă parte, are în esență ca obiect, în conformitate cu prevederile articolului 11.1 alineatul 1 litera (b) din acest acord, să asigure antreprenorilor din Uniune și din Singapore „un nivel adecvat” de protecție a drepturilor lor de proprietate intelectuală.
122. Dispozițiile menționate mai sus ale capitolului 11 din acordul preconizat permit antreprenorilor din Uniune și din Singapore să beneficieze, pe teritoriul celeilalte părți, de standarde de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală care prezintă o anumită omogenitate și contribuie astfel la participarea în condiții de egalitate la liberul schimb de mărfuri și servicii dintre Uniune și Republica Singapore.
123. Acest lucru este valabil și în ceea ce privește articolele 11.36-11.47 din acordul preconizat, care obligă fiecare parte să prevadă anumite categorii de proceduri și de măsuri judiciare civile care să permită persoanelor interesate să invoce și să li se respecte drepturile de proprietate intelectuală. Aceste dispoziții asigură o anumită omogenitate între nivelurile de protecție jurisdicțională de care dispun titularii de drepturi de proprietate intelectuală în Uniune și, respectiv, în Republica Singapore.
124. Acest lucru este valabil și în ceea ce privește articolele 11.48-11.50 din acord, care obligă fiecare parte să instituie metode de identificare de către autoritățile vamale a mărfurilor contrafăcute sau piratate și să prevadă posibilitatea titularilor de drepturi de proprietate intelectuală de a obține, în cazul unei suspiciuni de contrafacere sau de piraterie, suspendarea punerii în liberă circulație a acestor mărfuri. Dispozițiile menționate creează o anumită omogenitate între instrumentele disponibile pentru a îi proteja pe titularii de drepturi de proprietate intelectuală împotriva intrării unor mărfuri contrafăcute sau piratate în Uniune și, respectiv, în Republica Singapore.
125. Din toate aceste elemente rezultă, mai întâi, că dispozițiile capitolului 11 din acordul preconizat urmăresc în mod efectiv, astfel cum prevede articolul 11 alineatul (1) din acest acord, „facilitarea producției și a comercializării produselor inovatoare și creative și a furnizării serviciilor între părți” și „creșterea beneficiilor obținute prin comerț și investiții”.
126. Din elementele menționate reiese, în continuare, că acest capitol nu se înscrie nicidecum în cadrul armonizării legislațiilor statelor membre ale Uniunii, ci are ca obiect să reglementeze liberalizarea schimburilor dintre Uniune și Republica Singapore.

127. Rezultă, în sfârșit, că, în lumina locului esențial, amintit de avocatul general la punctul 436 din concluzii, pe care îl ocupă drepturile de proprietate intelectuală în schimburile de mărfuri și de servicii în general și în combaterea comerțului ilicit în special, dispozițiile capitolului 11 din acordul preconizat sunt de natură să aibă efecte directe și imediate asupra schimburilor comerciale dintre Uniune și Republica Singapore.
128. În aplicarea criteriilor amintite la punctele 36 și 112 din prezentul aviz, reiese că capitolul 11 din acordul preconizat privește „aspecte comerciale ale proprietății intelectuale” în sensul articolului 207 alineatul (1) TFUE.
129. Unele dintre statele membre care au prezentat observații Curții susțin că capitolul 11 din acordul preconizat acoperă și aspecte necomerciale ale proprietății intelectuale întrucât articolul 11.4 din acesta face trimitere, în ceea ce privește dreptul de autor și drepturile conexe, la convenții multilaterale care cuprind o dispoziție privind drepturile morale. Cu toate acestea, trimiterea făcută de acordul preconizat la aceste convenții nu este suficientă, în scopul de a stabili natura competenței Uniunii de a încheia acordul preconizat, pentru a considera că respectiva materie constituie o componentă de sine stătătoare a acestuia din urmă, care nu menționează drepturile morale.
130. Din toate considerațiile de mai sus reiese că capitolul 11 din acordul preconizat are în esență ca obiect facilitarea și reglementarea schimburilor dintre Uniune și Republica Singapore și că aceste dispoziții sunt de natură să aibă efecte directe și imediate asupra acestora, în sensul jurisprudenței amintite la punctele 36 și 112 din prezentul aviz. Capitolul menționat ține, în consecință, de competența exclusivă a Uniunii în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.

Angajamentele în materie de concurență

131. Potrivit articolului 12.1 alineatul 1 din acordul preconizat, părțile recunosc deopotrivă „importanța unei concurențe libere și nedenate în relațiile lor comerciale”, cât și „faptul că tranzacțiile sau comportamentele comerciale anticoncurențiale sunt susceptibile să denatureze buna funcționare a piețelor lor și să reducă avantajele liberalizării schimburilor comerciale”.
132. Articolul 12.1 alineatul 2 din acest acord obligă în acest scop fiecare parte să dispună de o legislație care să îi permită să combată în mod eficient acordurile dintre întreprinderi, deciziile de asociere între întreprinderi și practicile concertate care au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, precum și exploatările abuzive de poziții dominante și concentrările între întreprinderi care au ca rezultat o diminuare semnificativă a concurenței sau care o împiedică în mod semnificativ, dacă aceste acorduri, aceste decizii, aceste practici, aceste exploatări și aceste concentrări afectează comerțul dintre Uniune și Republica Singapore.
133. Articolul 12.2 din acordul menționat adaugă că fiecare parte se angajează să aibă autorități responsabile pentru asigurarea aplicării legislației sale, menționată la alineatul 2 al acestui articol 12.1, și să aplice această din urmă legislație în mod transparent și nediscriminatoriu, precum și cu respectarea principiilor de echitate procedurală și a dreptului la apărare.
134. Aceste dispoziții ale acordului preconizat se înscriu fără echivoc în cadrul liberalizării schimburilor dintre Uniune și Republica Singapore. Astfel, acestea privesc în mod specific combaterea activităților anticoncurențiale și a concentrărilor care au ca obiect sau ca efect împiedicarea schimburilor comerciale dintre Uniune și acest stat terț în condiții de concurență sănătoase.
135. Dispozițiile menționate țin, în consecință, de domeniul politicii comerciale comune, iar nu de domeniul pieței interne. Faptul că acordul preconizat nu privește nicidecum armonizarea legislațiilor statelor membre ale Uniunii sau comerțul dintre statele membre este, în plus, confirmat de prima teză a articolului 12.2 din acest acord, potrivit căreia „[f]iecare parte își păstrează autonomia în ceea ce

privește elaborarea și aplicarea legislației sale”, precum și de precizarea făcută la articolul 12.1 din acesta, potrivit căreia capitolul 12 privește acordurile, deciziile, practicile, exploatarea și concentrările anticoncurențiale numai în măsura în care acestea afectează comerțul dintre Uniune și Republica Singapore.

136. Articolele 12.3 și 12.4 din acordul menționat au, și ele, o legătură specifică cu schimburile comerciale dintre Uniune și Republica Singapore. Astfel, aceste dispoziții prevăd în esență că orice întreprindere publică, orice întreprindere care beneficiază de drepturi speciale sau exclusive și orice monopol de stat acordă un tratament nediscriminatoriu mărfurilor și furnizorilor de servicii ai celeilalte părți.
137. Capitolul 12 din acordul preconizat cuprinde de asemenea dispoziții în materie de subvenții. Acestea amintesc obligațiile părților în temeiul acordului privind subvențiile și al măsurilor compensatorii, care face parte din anexa 1 A la Acordul de instituire a OMC, stabilesc ce subvenții legate de comerțul mărfurilor și serviciilor dintre Uniune și Republica Singapore sunt interzise și obligă fiecare parte să depună toate eforturile pentru a remedia sau a elimina efectele subvențiilor neinterzise asupra schimburilor cu cealaltă parte.
138. Din elementele care precedă rezultă că capitolul 12 din acordul preconizat ține, în aplicarea criteriilor amintite la punctul 36 din prezentul aviz, de competența exclusivă a Uniunii prevăzută la articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.

Angajamentele în materie de dezvoltare durabilă

139. Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 5 din prezentul aviz, autorizația de a deschide negocieri cu Republica Singapore în scopul încheierii unui acord de liber schimb a fost dată la 22 decembrie 2009.
140. Aceste negocieri au avut ca obiect, astfel cum a subliniat Parlamentul în observațiile sale, să se ajungă la un acord de liber schimb de „nouă generație”, și anume un acord comercial care să cuprindă, pe lângă elementele clasice din astfel de acorduri, precum reducerea barierelor atât tarifare, cât și netarifare în calea schimburilor de mărfuri și de servicii, alte aspecte pertinente, chiar indispensabile, pentru aceste schimburi.
141. Tratatul UE și FUE au intrat în vigoare la 1 decembrie 2009. În ceea ce privește politica comercială comună, Tratatul FUE diferă în mod semnificativ de Tratatul CE în vigoare anterior, întrucât include noi aspecte ale comerțului internațional contemporan în politica respectivă. Extinderea domeniului politicii comerciale comune prin Tratatul FUE constituie o evoluție semnificativă a dreptului primar al Uniunii (a se vedea Hotărârea din 18 iulie 2013, Daiichi Sankyo și Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, punctele 46, precum și 48).
142. Această evoluție este caracterizată printre altele de norma prevăzută la articolul 207 alineatul (1) a doua teză TFUE potrivit căreia „[p]olitica comercială comună este aplicată în cadrul principiilor și obiectivelor acțiunii externe a Uniunii”. Aceste principii și aceste obiective sunt precizate la articolul 21 alineatele (1) și (2) TUE și privesc printre altele, astfel cum se arată la alineatul (2) litera (f) al acestui articol 21, dezvoltarea durabilă legată de conservarea și îmbunătățirea calității mediului și gestionarea durabilă a resurselor naturale mondiale.
143. Obligația Uniunii de a integra respectivele obiective și principii în cadrul politicii sale comerciale comune rezultă din interpretarea coroborată a articolului 207 alineatul (1) a doua teză TFUE, a articolului 21 alineatul (3) TUE și a articolului 205 TFUE.

144. Astfel, potrivit articolului 21 alineatul (3) TUE, Uniunea „urmărește obiectivele prevăzute la alineatele (1) și (2) în elaborarea și aplicarea acțiunii sale externe în diferitele domenii reglementate în prezentul titlu și în partea a cincea din Tratatul [FUE] [...]”. Partea a cincea din Tratatul FUE cuprinde printre altele politica comercială comună.
145. Articolul 205 TFUE exprimă aceeași obligație, prevăzând că „[a]cțiunea Uniunii pe scena internațională, în temeiul [părții a cincea din Tratatul FUE], are la bază principiile, urmărește realizarea obiectivelor și se desfășoară conform dispozițiilor generale prevăzute în titlul V capitolul 1 din [Tratatul UE]”. Capitolul 1 din titlul V din Tratatul UE cuprinde printre altele articolul 21 TUE.
146. Pe de altă parte, trebuie să se țină seama de articolele 9 și 11 TFUE, potrivit cărora, „[î]n definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor sale, Uniunea ține seama de cerințele privind [...] garantarea unei protecții sociale corespunzătoare” și, respectiv, „[c]erințele de protecție a mediului trebuie integrate în definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor Uniunii, în special pentru promovarea dezvoltării durabile” (a se vedea prin analogie Hotărârea din 21 decembrie 2016, AGET Iraklis, C-201/15, EU:C:2016:972, punctul 78). În plus, articolul 3 alineatul (5) TUE obligă Uniunea să contribuie, în relațiile sale cu restul comunității internaționale, la comerțul „liber și echitabil”.
147. Rezultă că obiectivul de dezvoltare durabilă este în prezent parte integrantă a politicii comerciale comune.
148. În speță, părțile se declară, în preambulul acordului preconizat, „hotărâte să își consolideze relațiile economice, comerciale și de investiții în conformitate cu obiectivul dezvoltării durabile, sub aspect economic, social și de mediu”. Din această perspectivă, capitolul 13 din acest acord prevede, la articolele 13.1 și 13.2, că dezvoltarea durabilă, ale cărei componente, protecția socială a lucrătorilor și protecția mediului, se întăresc reciproc, face parte dintre obiectivele relațiilor comerciale dintre Uniune și Republica Singapore.
149. În ceea ce privește protecția socială a lucrătorilor, articolele 13.3-13.5 din acordul preconizat cuprind, pe lângă diverse angajamente ale părților de a coopera, de a face schimb de informații și de a ține seama de informațiile științifice, obligația pentru fiecare dintre acestea de a aplica în mod efectiv principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă. Aceste principii sunt enumerate la articolul 13.3 alineatul 3 din acordul menționat și cuprind, în temeiul instrumentelor adoptate în cadrul Organizației Internaționale a Muncii (OIM), „libertatea de asociere și recunoașterea efectivă a dreptului de negociere colectivă”, „eliminarea tuturor formelor de muncă forțată sau obligatorie”, „abolirea efectivă a muncii copiilor”, precum și „eliminarea discriminării cu privire la încadrarea în muncă și la profesie”. Principiile menționate corespund celor din Declarația OIM cu privire la principiile și drepturile fundamentale în muncă și continuarea acesteia, adoptată la 18 iunie 1998 la Geneva (Elveția) (anexă revizuită la 15 iunie 2010), și sunt, astfel cum se subliniază în considerentul (3) al preambulului la această declarație, asociate obiectivului dezvoltării durabile.
150. În ceea ce privește protecția mediului, articolele 13.6-13.10 din acordul preconizat cuprind, pe lângă diverse angajamente ale părților de a coopera, de a face schimb de informații și de a ține seama de informațiile științifice, obligația fiecăreia dintre acestea de a implementa efectiv acordurile multilaterale din domeniul mediului la care sunt părți (articolul 13.6 alineatul 2), de a lupta împotriva comerțului cu lemn recoltat în mod ilegal și cu produse din acesta [articolul 13.7 litera (b)], de a practica o exploatare sustenabilă a stocurilor de pește, astfel cum sunt definite în instrumentele internaționale ratificate de părți [articolul 13.8 litera (a)], de a combate pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat [articolul 13.8 litera (b)], precum și de a adopta măsuri eficiente de monitorizare și control pentru a asigura respectarea măsurilor de conservare [articolul 13.8 litera (c)].

151. Articolul 13.6 alineatul 4 din acest acord precizează că părților le este interzis să adopte sau să mențină măsuri de punere în aplicare a acordurilor multilaterale în domeniul mediului într-un mod care ar constitui un mijloc de discriminare arbitrară sau nejustificabilă între părți sau o restricționare mascată a comerțului.
152. Prin dispozițiile menționate mai sus ale capitolului 13 din acordul preconizat, Uniunea și Republica Singapore își asumă în esență angajamentul de a garanta că schimburile comerciale dintre ele au loc cu respectarea obligațiilor care decurg din convențiile internaționale în materie de protecție socială a lucrătorilor și de protecție a mediului la care acestea sunt părți.
153. Această constatare nu este repusă în discuție de faptul că angajamentele internaționale amintite în capitolul 13 din acordul preconizat, și anume în special cele prezentate la punctele 149 și 150 din prezentul aviz, nu acoperă numai schimburile comerciale dintre Uniune și Republica Singapore. Astfel, având în vedere dificultatea de a face distincție, în vederea respectării acestor angajamente, între produsele și serviciile care fac obiectul schimburilor comerciale dintre Uniune și respectivul stat terț și cele care nu fac obiectul acestora, necesitatea de a se asigura în mod eficient că angajamentele menționate sunt respectate în cadrul acestor schimburi justifică faptul că aceleași angajamente acoperă toate activitățile din sectoarele în cauză.
154. Pe de altă parte, întinderea obligațiilor care decurg din convențiile internaționale la care se referă acordul preconizat ține de mecanismele de interpretare, de mediere și de soluționare a litigiilor care sunt în vigoare pentru aceste convenții. Acordul preconizat menține aplicarea acestor mecanisme externe, prevăzând, la articolul 13.16, că propriul său mecanism de soluționare a litigiilor și propriul său mecanism de mediere, care figurează în capitolele 15 și 16 din acesta, nu sunt aplicabile capitolului 13.
155. Rezultă că acest capitol 13 nu privește nici domeniul de aplicare al convențiilor internaționale la care acesta se referă, nici competențele Uniunii sau ale statelor membre cu privire la aceste convenții. În schimb, capitolul menționat are o legătură specifică cu schimburile comerciale dintre Uniune și Republica Singapore.
156. Astfel, respectivul capitol 13 reglementează aceste schimburi asigurând că se desfășoară cu respectarea convențiilor menționate și că nicio măsură adoptată în temeiul acestora din urmă nu este aplicată într-un mod care să creeze o discriminare arbitrară sau nejustificabilă între părți sau o restricționare mascată a acelor schimburi.
157. Același capitol este de asemenea de natură să aibă efecte directe și imediate asupra aceluiași schimburi.
158. Astfel de efecte rezultă, în primul rând, din angajamentul părților, care decurge din articolul 13.1 alineatul 3 din acordul preconizat, pe de o parte, de a nu încuraja comerțul prin slăbirea sau reducerea protecției sociale și a mediului pe teritoriul lor sub standardele prevăzute de angajamentele internaționale, și, pe de altă parte, de a nu pune în aplicare aceste standarde în scopuri protecționiste.
159. În al doilea rând, dispozițiile prevăzute în capitolul 13 din acordul preconizat sunt de natură să aibă efecte directe și imediate asupra schimburilor comerciale dintre Uniune și Republica Singapore întrucât reduc riscul unor diferențe disproporționate între costurile de producție ale mărfurilor și de furnizare a serviciilor în Uniune, pe de o parte, și în Republica Singapore, pe de altă parte, și contribuie astfel la participarea antreprenorilor din Uniune și a celor din acest stat terț la liberul schimb în condiții de egalitate.
160. În al treilea rând, în ceea ce privește în special angajamentele care au ca obiect lupta împotriva comerțului cu lemn recoltat în mod ilegal și cu produse din acesta și a pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat, menționate la punctul 150 din prezentul aviz, părțile se obligă, în acordul preconizat, să

pună în aplicare sau să favorizeze sisteme de documentare, de verificare și de certificare. Astfel de sisteme sunt de natură să influențeze în mod direct comerțul cu produsele în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 2002, Comisia/Consiliul, C-281/01, EU:C:2002:761, punctul 40).

161. În sfârșit, specificitatea legăturii pe care o prezintă dispozițiile capitolului 13 din acordul preconizat cu schimburile comerciale dintre Uniune și Republica Singapore decurge de asemenea din faptul că o încălcare a dispozițiilor în materie de protecție socială a lucrătorilor și de protecție a mediului, care figurează în acest capitol, autorizează, în conformitate cu norma cutumiară de drept internațional codificată la articolul 60 alineatul (1) din Convenția privind dreptul tratatelor, semnată la Viena la 23 mai 1969 (Recueil des traités des Nations unies, vol. 1155, p. 331, denumită în continuare „Convenția de la Viena”), care se aplică în relațiile dintre Uniune și statele terțe (a se vedea, în ceea ce privește aplicabilitatea în privința relațiilor externe ale Uniunii a normelor cutumiare codificate în Convenția de la Viena, Hotărârea din 25 februarie 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, punctele 41 și 42, precum și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Consiliul/Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973, punctele 100, 107, 110 și 113), cealaltă parte să înceteze sau să suspende liberalizarea acestor schimburi prevăzută în celelalte dispoziții ale acordului menționat.
162. Astfel, trebuie să se constate că acest capitol 13 ocupă un loc esențial în acordul preconizat.
163. În plus, ar fi incoerent să se considere că dispozițiile care liberalizează schimburile dintre Uniune și un stat terț țin de politica comercială comună, iar cele care urmăresc să asigure că această liberalizare a schimburilor se face cu respectarea dezvoltării durabile nu intră sub incidența acesteia. Astfel, realizarea schimburilor comerciale în conformitate cu obiectivul dezvoltării durabile este, astfel cum s-a arătat la punctul 147 din prezentul aviz, parte integrantă a acestei politici.
164. Desigur, competența exclusivă a Uniunii prevăzută la articolul 3 alineatul (1) TFUE nu poate fi exercitată pentru a reglementa nivelurile de protecție socială și de mediu pe teritoriul fiecăreia dintre părți. Adoptarea unor asemenea norme ar ține de repartizarea competențelor între Uniune și statele membre prevăzută printre altele la articolul 3 alineatul (1) litera (d) și alineatul (2), precum și la articolul 4 alineatul (2) literele (b) și (e) TFUE. Articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE nu prevalează, astfel, față de aceste alte dispoziții ale Tratatului FUE, articolul 207 alineatul (6) TFUE prevăzând, pe de altă parte, că „[e]xercitarea competențelor atribuite [...] în domeniul politicii comerciale comune nu aduce atingere delimitării competențelor între Uniune și statele membre [...]”.
165. În speță însă, din articolul 13.1 alineatul 4 din acordul preconizat reiese că părțile „nu au intenția de a-și armoniza standardele din domeniul mediului și al muncii”, iar din articolul 13.2 alineatul 1 din acest acord reiese că părțile recunosc dreptul lor reciproc de a-și stabili propriile niveluri de protecție în domeniul mediului și al muncii și de a adopta sau de a-și modifica în consecință legislațiile și politicile pertinente, în concordanță cu angajamentele lor internaționale în aceste materii.
166. Din toate aceste elemente rezultă că dispozițiile capitolului 13 din acordul preconizat nu au ca obiect să reglementeze nivelurile de protecție socială și de mediu pe teritoriul fiecăreia dintre părți, ci să reglementeze schimburile comerciale dintre Uniune și Republica Singapore prin condiționarea liberalizării acestora de cerința ca părțile să își respecte obligațiile internaționale în materie de protecție socială a lucrătorilor și de protecție a mediului.
167. În lumina tuturor considerațiilor de mai sus, capitolul 13 din acordul preconizat ține, conform criteriilor amintite la punctul 36 din prezentul aviz, de politica comercială comună și, prin urmare, de competența exclusivă a Uniunii prevăzută la articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.

Cu privire la competența prevăzută la articolul 3 alineatul (2) TFUE

Angajamentele în materie de servicii în domeniul transporturilor

168. Din motivele prezentate la punctele 56-68 din prezentul aviz, în măsura în care angajamentele cuprinse în capitolul 8 din acordul preconizat privesc serviciile de transport maritim internațional, de transport feroviar, de transport rutier și de transport pe căi navigabile interioare, precum și serviciile legate intrinsec de serviciile de transport menționate, acestea nu țin de politica comercială comună, ci trebuie aprobate în conformitate cu repartizarea competențelor între Uniune și statele membre în domeniul politicii comune în domeniul transporturilor.
169. Această politică comună este reglementată de titlul VI din partea a treia din Tratatul FUE, acest titlu fiind compus din articolele 90-100 TFUE. Acest din urmă articol prevede la alineatul (1) că dispozițiile respectivului titlu se aplică transporturilor feroviare, precum și transporturilor rutiere și pe căi navigabile și conferă, la alineatul (2), legiuitorului Uniunii competența de a stabili dispozițiile corespunzătoare în domeniul transporturilor maritime și aeriene. Articolul 91 alineatul (1) TFUE îl autorizează pe respectivul legiuitor să adopte, în cadrul politicii comune în domeniul transporturilor, „norme comune”.
170. La punctul 17 din Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul (AETR) (22/70, EU:C:1971:32), Curtea a arătat că, atunci când Uniunea a adoptat dispoziții de instituire a unor norme comune, indiferent sub ce formă, statele membre nu mai au dreptul, acționând individual sau chiar colectiv, de a contracta cu statele terțe obligații care influențează aceste norme (a se vedea de asemenea, printre altele, Hotărârea din 5 noiembrie 2002, Comisia/Danemarca, C-467/98, EU:C:2002:625, punctele 77-80).
171. În concordanță cu această jurisprudență, articolul 216 TFUE atribuie Uniunii competența de a încheia printre altele orice acord internațional care „poate influența normele comune ori poate modifica domeniul de aplicare al acestora”.
172. Conform articolului 3 alineatul (2) TFUE, natura competenței Uniunii de a încheia un astfel de acord este exclusivă.
173. Comisia apreciază că angajamentele cuprinse în capitolul 8 din acordul preconizat și care privesc domeniul transporturilor pot influența normele comune ori pot modifica domeniul de aplicare al acestora. Parlamentul împărtășește această poziție, contrar Consiliului și statelor membre care au prezentat observații Curții.
174. Această problemă trebuie examinată pentru toate căile de transport menționate în listele angajamentelor anexate la capitolul 8 din acordul preconizat. Dată fiind atenția deosebită de care beneficiază, potrivit acestui acord, transporturile maritime, acestea trebuie examinate în primul rând.

— Transporturi maritime

175. Deși capitolul 8 din acordul preconizat exclude, la articolele 8.3 și 8.9 din acesta, la punctul 11.A din appendicele 8-A-1 și 8-B-1, precum și la punctul 16.A din appendicele 8-A-2 și 8-A-3 la anexele la acest capitol, cabotajul maritim național din domeniul său de aplicare, el consacră în schimb o subsecțiune serviciilor de transport maritim internațional. Această subsecțiune este constituită din articolul 8.56 din acordul menționat, care are următorul cuprins:

„1. Prezenta subsecțiune stabilește principiile privind liberalizarea serviciilor în domeniul transportului maritim internațional în conformitate cu secțiunea B (Furnizarea transfrontalieră a serviciilor), C (Stabilire) și D (Prezența temporară a persoanelor fizice aflate în vizită de afaceri).

2. În sensul prezentei subsecțiuni:

«transportul maritim internațional» cuprinde operațiuni de transport ușă la ușă și multimodal, care presupune transportul mărfurilor prin intermediul mai multor mijloace de transport, inclusiv maritim, însoțit de un singur document de transport și, în acest scop, cu dreptul de a încheia direct contracte cu furnizorii care oferă alte mijloace de transport;

3. În ceea ce privește transportul maritim internațional, părțile convin să garanteze aplicarea efectivă a principiului accesului nerestricționat la încărcături pe o bază comercială, a libertății de a furniza servicii de transport maritim internațional, precum și a tratamentului național în cadrul furnizării acestor servicii.

Ținând seama de nivelurile existente de liberalizare între părți în ceea ce privește transportul maritim internațional:

- (a) părțile aplică efectiv principiul accesului nerestricționat pe piețele și la schimburile comerciale în sectorul transportului maritim internațional pe o bază comercială și nediscriminatorie și
- (b) fiecare parte acordă navelor care arborează pavilionul celeilalte părți sau care sunt exploatate de furnizori de servicii ai celeilalte părți un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor nave sau navelor oricărei țări terțe, dacă este mai avantajos, în ceea ce privește, inter alia, accesul la porturi, utilizarea infrastructurii și a serviciilor maritime auxiliare ale porturilor, precum și taxele aferente, instalațiile vamale și accesul la posturi de acostare și la instalații de încărcare și de descărcare.

4. La aplicarea acestor principii, părțile:

- (a) se abțin să introducă dispoziții privind împărțirea încărcăturii în viitoarele acorduri cu țări terțe privind serviciile de transport maritim, inclusiv vracul solid și lichid și traficul de linie, și reziliază, într-un interval rezonabil de timp, astfel de clauze de partajare a încărcăturii, dacă sunt prevăzute în acorduri precedente și
- (b) abrogă și se abțin să introducă, de la intrarea în vigoare a prezentului acord, orice fel de măsuri unilaterale, obstacolele administrative, tehnice și de altă natură care ar putea constitui restricții deghizate sau ar putea avea efecte discriminatorii asupra libertății de a presta servicii în domeniul transportului maritim internațional.

5. Fiecare parte permite furnizorilor de servicii de transport maritim internațional ai celeilalte părți să dețină o entitate stabilită pe teritoriul său în condiții de stabilire și de funcționare conforme cu condițiile prevăzute în lista sa de angajamente specifice.

6. Părțile pun la dispoziția furnizorilor de servicii de transport maritim internațional ai celeilalte părți, în condiții rezonabile și nediscriminatorii, următoarele servicii portuare:

- (a) pilotaj;
- (b) asistență la remorcare și tracțiune;
- (c) aprovizionare;
- (d) alimentare cu combustibil și cu apă;
- (e) colectarea gunoiului și eliminarea deșeurilor de balast;

- (f) serviciile de căpitănie;
 - (g) asistență la navigație și
 - (h) servicii operaționale pe uscat esențiale exploatărilor de nave, inclusiv comunicații, alimentare cu apă și electricitate, instalații pentru reparații de urgență, servicii de ancorare, posturi de acostare și servicii de acostare.”
176. Acest articol 8.56 trebuie interpretat în coroborare cu angajamentele specifice care sunt anexate la capitolul 8 din acordul preconizat. Astfel, articolele 8.7 și 8.12 din acest acord prevăd că „[s]ectoarele liberalizate de către o parte [...], precum și limitările [...], stabilite prin intermediul restricțiilor, sunt menționate în lista sa de angajamente specifice”.
177. Din cuprinsul punctului 11.A din apendicele 8-A-1 și 8-B-1 la anexele la acest capitol reiese că Uniunea și Republica Singapore nu au adăugat la angajamentele prevăzute la respectivul articol 8.56 nicio limitare în ceea ce privește furnizarea transfrontalieră a serviciilor de transport maritim internațional (modurile 1 și 2).
178. În ceea ce privește, în schimb, furnizarea de servicii de transport maritim internațional prin prezența unor persoane fizice (modul 4), trebuie să se arate că acordul preconizat menține un statu quo în relațiile dintre Uniune și Republica Singapore. Astfel, din cuprinsul punctului 16.A din apendicele 8-A-3 la anexele la capitolul 8 din acest acord, potrivit căruia cerințele privind cetățenia sau naționalitatea pot fi menținute în Uniune, și din cuprinsul punctului 11.A din apendicele 8-B-1 la aceeași anexă, potrivit căruia Republica Singapore nu are obligația să liberalizeze furnizarea unor astfel de servicii prin modul 4, rezultă că părțile nu își asumă angajamentul de a liberaliza acest mod de furnizare de servicii.
179. În ceea ce privește furnizarea de servicii de transport maritim internațional prin prezența comercială pe teritoriul celeilalte părți (modul 3), angajamentul menționat la articolul 8.56 alineatul 5 din acordul preconizat, potrivit căruia fiecare parte permite furnizorilor de servicii de transport maritim internațional ai celeilalte părți să dețină o entitate stabilită pe teritoriul său, este limitat de punctul 16.A din apendicele 8-A-2 și de punctul 11.A din apendicele 8-B-1 din anexele la capitolul 8 din acordul preconizat, care restrâng posibilitatea furnizorilor celeilalte părți de a se stabili în scopul de a exploata nave care arborează pavilionul statului de stabilire.
180. În scopul de a aprecia dacă aceste angajamente pentru serviciile furnizate prin modurile 1 și 2 și cele, limitate, pentru serviciile furnizate prin modul 3 pot „aduce atingere normelor comune ori pot modifica domeniul de aplicare al acestora” în sensul articolului 3 alineatul (2) TFUE, trebuie folosită ca temei jurisprudența constantă a Curții potrivit căreia acest risc există în cazul în care angajamentele respective intră în domeniul de aplicare al normelor menționate [a se vedea în special Hotărârea din 4 septembrie 2014, Comisia/Consiliul, C-114/12, EU:C:2014:2151, punctul 68, Avizul 1/13 (Aderarea unor state terțe la Convenția de la Haga) din 14 octombrie 2014, EU:C:2014:2303, punctul 71, Hotărârea din 26 noiembrie 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, punctul 29, și Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakesh pentru facilitarea accesului la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 105].
181. Constatarea unui astfel de risc nu presupune existența unei concordanțe depline între domeniul acoperit de angajamentele internaționale și cel acoperit de reglementarea Uniunii. Domeniului de aplicare al normelor comune ale Uniunii i se poate aduce atingere sau poate fi modificat prin aceste angajamente și atunci când acestea din urmă țin de un domeniu acoperit deja în mare parte de respectivele norme [a se vedea Avizul 1/03 (Noua Convenție de la Lugano) din 7 februarie 2006, EU:C:2006:81, punctul 126, Hotărârea din 4 septembrie 2014, Comisia/Consiliul, C-114/12, EU:C:2014:2151, punctele 69 și 70, Avizul 1/13 (Aderarea unor state terțe la Convenția de la Haga) din

14 octombrie 2014, EU:C:2014:2303, punctele 72 și 73, precum și Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakesh pentru facilitarea accesului la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctele 106 și 107].

182. În speță, domeniul de care țin angajamentele menționate mai sus cuprinse în acordul preconizat este acoperit în mare parte de normele comune prevăzute de Regulamentul nr. 4055/86, care reglementează aplicarea principiului libertății de a presta servicii în transporturile maritime între state membre și între state membre și țări terțe.
183. Acest regulament stabilește ca beneficiari ai libertății de a presta servicii în transporturile maritime internaționale două categorii de persoane, definite la articolul 1 din acesta, și anume, pe de o parte, resortisanții statelor membre stabiliți într-un stat membru, altul decât cel al destinatarului serviciilor, și, pe de altă parte, resortisanții statelor membre stabiliți într-un stat terț, precum și companiile maritime stabilite într-un stat terț și controlate de resortisanți ai un stat membru.
184. Legiuitorul Uniunii a formulat de asemenea o cerință de legătură prin faptul că a prevăzut, prin utilizarea termenilor „în cazul în care navele lor sunt înmatriculate în respectivul stat membru în conformitate cu legislația acestuia” la articolul 1 alineatul (2) din Regulamentul nr. 4055/86, că resortisanții unui stat membru care operează dintr-un sediu situat într-o țară terță nu beneficiază de libera prestare a serviciilor dacă navele lor nu arborează pavilionul statului membru menționat (a se vedea Hotărârea din 8 iulie 2014, Fonnship și Svenska Transportarbetareförbundet, C-83/13, EU:C:2014:2053, punctul 34).
185. În modul astfel circumscris, Regulamentul nr. 4055/86 extinde libera prestare a serviciilor la serviciile de transport maritim internațional.
186. Acesta precizează, pe de altă parte, la articolul 1 alineatul (3), că „dispozițiile articolelor [51-54 TFUE] se aplică aspectelor reglementate de prezentul regulament”.
187. Articolul 6 alineatele (1) și (2) din acest regulament adaugă următoarele:
- „(1) În cazul în care un resortisant sau o companie maritimă aparținând unui stat membru [...] se confruntă sau riscă să se confrunte cu o situație în care nu [are] posibilitatea efectivă de a participa la traficul înspre și dinspre o anumită țară terță, statul membru respectiv informează cât mai repede posibil celelalte state membre și Comisia.
- (2) Consiliul, [...] în urma unei propuneri a Comisiei, decide cu privire la măsurile care trebuie adoptate. Aceste măsuri pot include [...] negocierea și încheierea de acorduri în materie de împărțire a încărcăturilor.”
188. Furnizarea de servicii de transport maritim între Uniune și Republica Singapore ține de normele comune prevăzute de Regulamentul nr. 4055/86. Acestea au în special ca efect să confere furnizorilor de servicii stabiliți într-un stat membru, precum și resortisanților unui stat membru care controlează o companie maritimă situată în Singapore și care furnizează astfel de servicii prin intermediul unor nave care arborează pavilionul unui stat membru un acces în principiu liber către și dinspre acest stat terț. În schimb, prestatorii de servicii de transport maritim între Uniune și respectivul stat terț care nu îndeplinesc aceste cerințe de legătură nu beneficiază de un astfel de acces.
189. Angajamentele cuprinse în acordul preconizat aduc atingere sau chiar modifică în mod considerabil, pentru serviciile de transport maritim dintre Uniune și Republica Singapore, domeniul de aplicare al acestor norme comune prevăzute de Regulamentul nr. 4055/86.

190. Astfel, din articolul 8.56 alineatul (3) din acest acord reiese că furnizorii de servicii de transport maritim ai Uniunii, precum și resortisanții unui stat membru care controlează o companie maritimă stabilită în Singapore vor avea acces liber la traficul către și dinspre acest stat terț, fără ca acestora din urmă să li se impună ca navele lor să arboreze pavilionul unui stat membru. Acest regim diferă considerabil de cel prevăzut de Regulamentul nr. 4055/86.
191. Și normelor prevăzute la articolul 6 din acest regulament li se aduce atingere prin acordul preconizat. Astfel, în condițiile în care din acest articol 6 rezultă că Consiliul poate autoriza negocierea și încheierea de acorduri în materie de împărțire a încărcăturilor atunci când un resortisant sau o companie maritimă dintr-un stat membru întâmpină dificultăți de acces către un stat terț și dinspre acesta, articolul 8.56 alineatul (4) din acest acord prevede eliminarea progresivă a unor asemenea aranjamente.
192. În consecință, angajamentele din acordul preconizat care privesc serviciile de transport maritim dintre Uniune și Republica Singapore pot aduce atingere și chiar pot modifica normele comune prevăzute de Regulamentul nr. 4055/86, care se aplică prestării acestor servicii.
193. Competența Uniunii de a aproba aceste angajamente este, prin urmare, exclusivă în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE.
194. Acest lucru este în mod necesar valabil și în ceea ce privește angajamentele menite să completeze accesul la respectivele servicii de transport cu un acces liber la serviciile auxiliare care sunt legate intrinsec de acestea, enumerate la articolul 8.56 alineatul (6) din acordul preconizat, precum și la punctul 12 din apendicele 8-A-1, la punctul 17 din apendicele 8-A-2 și 8-A-3 și la punctul 11 din apendicele 8-B-1 la anexele la capitolul 8 din acordul menționat.

– Transporturi feroviare

195. Din principiile menționate în capitolul 8 din acordul preconizat, rezumate la punctul 51 din prezentul aviz, coroborate cu punctul 11.C din apendicele 8-A-1, cu punctul 16.C din apendicele 8-A-2 și 8-A-3, precum și cu punctul 11.B din apendicele 8-B-1 la anexele la acest capitol, reiese că el liberalizează serviciile de transport feroviar dintre Uniune și Republica Singapore furnizate prin modurile 2 și 3.
196. În consecință, în acest sector de servicii, Uniunea își asumă angajamentul să permită prestatorilor din Singapore să aibă acces la rețelele și la activitățile feroviare din Uniune și, dacă este cazul, să se stabilească în aceasta, în condiții nu mai puțin favorabile decât cele care se aplică prestatorilor din Uniune. Republica Singapore își asumă angajamente similare față de prestatorii din Uniune în ceea ce privește rețelele și activitățile feroviare situate pe teritoriul său.
197. Respectivele angajamente ale Uniunii țin de un domeniu acoperit în mare parte de norme comune ale acesteia.
198. Astfel, condițiile nu mai puțin favorabile de care beneficiază, conform acestor angajamente, prestatorii din Singapore pentru a avea acces la rețelele și la activitățile feroviare din Uniune și pentru a se stabili în aceasta corespund elementelor reglementate de normele spațiului feroviar unic european, prevăzute de Directiva 2012/34.
199. Această directivă, care a fost adoptată în temeiul articolului 91 TFUE, menționează, în considerentul (7), „că principiul libertății de a presta servicii [este] aplicat sectorului feroviar, ținând seama de caracteristicile specifice ale acestui sector”. Din articolul 1 din directiva menționată reiese că aceasta „se aplică utilizării infrastructurii feroviare pentru servicii de transport feroviar” și stabilește printre altele „normele aplicabile gestionării infrastructurii feroviare și activităților de transport feroviar ale întreprinderilor feroviare care își au sediul sau care urmează să își stabilească sediul într-un stat

membru”, precum și „criteriile aplicabile eliberării, înnoirii sau modificării autorizațiilor de către un stat membru, destinate întreprinderilor feroviare care sunt înființate sau urmează să fie înființate în Uniune”.

200. De la intrarea în vigoare a acordului preconizat, serviciile de transport feroviar furnizate în Uniune de prestatori din Singapore vor intra, conform angajamentelor care decurg din acest acord, sub incidența unui regim de acces și de stabilire care va acoperi aceleași elemente ca și regimul instituit de Directiva 2012/34 și care nu va trebui să fie mai puțin favorabil decât acesta.
201. Astfel cum Curtea a constatat deja, atunci când un acord între Uniune și un stat terț prevede aplicarea, în privința relațiilor internaționale vizate de acest acord, a unor norme care se vor suprapune în mare măsură cu normele comune ale Uniunii aplicabile situațiilor intracomunitare, trebuie să se considere că acest acord poate să aducă atingere sau să modifice domeniul de aplicare al acestor norme comune. Astfel, în pofida inexistenței unei contradicții cu respectivele norme comune, se poate aduce atingere sensului, domeniului de aplicare și eficacității acestora [a se vedea printre altele Avizul 1/03 (Noua Convenție de la Lugano) din 7 februarie 2006, EU:C:2006:81, punctele 143 și 151-153, Avizul 1/13 (Aderarea unor state terțe la Convenția de la Haga) din 14 octombrie 2014, EU:C:2014:2303, punctele 84-90, precum și Hotărârea din 26 noiembrie 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, punctele 48 și 49].
202. Întrucât angajamentele cuprinse în acordul preconizat cu privire la serviciile de transport feroviar țin de un domeniu acoperit deja în mare parte de norme comune ale Uniunii, iar domeniului de aplicare al acestora i se poate aduce atingere sau el poate fi modificat prin aceste angajamente, competența Uniunii de a aproba respectivele angajamente este exclusivă, în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE.
203. Acest lucru este în mod necesar valabil și pentru angajamentele menite să asigure, pe lângă accesul la serviciile de transport menționate, un acces liber la serviciile auxiliare care sunt legate în mod intrinsec de acestea, enumerate la punctul 12 din apendicele 8-A-1, la punctul 17 din apendicele 8-A-2 și la punctul 11 din apendicele 8-B-1 la anexele la capitolul 8 din acordul preconizat.

– Transporturi rutiere

204. Din principiile de la capitolul 8 din acordul preconizat, rezumate la punctul 51 din prezentul aviz, coroborate cu punctul 11.D din apendicele 8-A-1, cu punctul 16.D din apendicele 8-A-2 și 8-A-3, precum și cu punctul 11.C din apendicele 8-B-1 la anexele la acest capitol reiese că acesta liberalizează fără limitări serviciile de transport rutier în Uniune și în Singapore, furnizate prin modul 2, și că le liberalizează, într-o anumită măsură, pe cele furnizate prin modulele 3 și 4.
205. Uniunea își asumă astfel angajamentul de a permite prestatorilor din Singapore să desfășoare, în Uniune, activități de transport rutier de pasageri și de mărfuri în condiții nu mai puțin favorabile decât cele care se aplică prestatorilor din Uniune. Republica Singapore își asumă un angajament similar în ceea ce privește prestatorii din Uniune.
206. Angajamentele menționate ale Uniunii țin de un domeniu acoperit în mare parte de norme comune ale acesteia.
207. Astfel, condițiile nu mai puțin favorabile de care vor beneficia prestatorii din Singapore, în conformitate cu aceste angajamente, pentru a furniza servicii de transport rutier în Uniune corespund în mare măsură elementelor reglementate de normele comune prevăzute de Regulamentele nr. 1071/2009, 1072/2009 și 1073/2009.

208. Aceste regulamente, care țin de politica comună în materie de transporturi, prevăd, potrivit articolului 1 din acestea, norme comune cu privire la accesul la „profesia de transportator rutier și [la] exercitarea acestei profesii”, la accesul la „transportul rutier internațional de mărfuri [în Uniune]” și la accesul la „transporturile internaționale de călători cu autocarul și autobuzul [în Uniune]”.
209. De la intrarea în vigoare a acordului preconizat, serviciile de transport rutier furnizate în Uniune de prestatori din Singapore vor trebui să țină, conform angajamentelor conținute în acest acord, de un regim de acces care va acoperi aceleași elemente precum regimurile instituite în special de Regulamentele nr. 1072/2009 și 1073/2009 și care nu va trebui să fie mai puțin favorabil decât acestea.
210. Din aceleași motive cu cele prezentate la punctul 201 din prezentul aviz, trebuie să se considere că astfel de angajamente internaționale țin de un domeniu acoperit deja în mare parte de norme comune ale Uniunii și pot să aducă atingere domeniului de aplicare al acestora sau să îl modifice.
211. Competența Uniunii de a aproba angajamentele care privesc serviciile de transport rutier este, prin urmare, exclusivă, în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE.
212. Această concluzie este în mod necesar valabilă și în ceea ce privește angajamentele care vizează serviciile auxiliare care sunt legate intrinsec de aceste servicii de transport, enumerate la punctul 12 din apendicele 8-A-1, la punctul 17 din apendicele 8-A-2 și la punctul 11 din apendicele 8-B-1 la anexele la capitolul 8 din acordul preconizat.

– Transporturi pe căi navigabile interioare

213. Transporturile pe căi navigabile interioare care rămân cantonate pe teritoriul unui stat membru al Uniunii sau al Republicii Singapore nu sunt menționate în acordul preconizat și nu intră, așadar, conform articolelor 8.7 și 8.12 din acordul preconizat, sub incidența liberalizării prevăzute la capitolul 8 din acesta.
214. Transporturile pe căi navigabile interioare între statele membre ale Uniunii, deși erau menționate pe lista angajamentelor specifice pentru serviciile furnizate prin modurile 1-3, nu sunt nici ele liberalizate. Astfel, din cauza limitărilor enumerate la punctul 11.B din apendicele 8-A-1 și la punctul 16.B din apendicele 8-A-2 la anexele la capitolul 8 din acordul preconizat, antreprenorii din Singapore nu au, în esență, un drept de acces la aceste activități de transport.
215. Aceste apendice prevăd printre altele menținerea unor cerințe legate de cetățenie sau de naționalitate. În plus, teritoriile a 13 state membre sunt excluse de la furnizarea transfrontalieră a acestor servicii de transport. Din cauza situării geografice a acestor state membre, căile navigabile interioare între statele membre care nu sunt afectate de această excludere se limitează, în esență, la cele care leagă Germania, Austria, Franța, Luxemburgul și Țările de Jos, precum și cele care leagă Belgia, Franța și Țările de Jos. Accesul la aceste căi navigabile este însă rezervat în temeiul unor acorduri existente a căror menținere, fără nicio extindere în favoarea antreprenorilor din Singapore, este prevăzută expres în apendicele respective.
216. Rezultă că menționarea, în acordul preconizat, a transporturilor pe căi navigabile interioare este însoțită, cel mult, de angajamente cu o sferă de aplicare extrem de limitată.
217. Potrivit unei jurisprudențe constante, în examinarea naturii competenței de a încheia un acord internațional, nu trebuie să se țină seama de dispozițiile acestui acord care au o sferă de aplicare extrem de limitată [a se vedea în special Avizul 1/08 (Acorduri de modificare a listelor de angajamente specifice în temeiul GATS) din 30 noiembrie 2009, EU:C:2009:739, punctul 166 și jurisprudența citată]. Prin urmare, în speță, trebuie să se stabilească natura competenței Uniunii în ceea ce privește angajamentele cuprinse în capitolul 8 din acordul preconizat în domeniul

transporturilor ținând seama de angajamentele referitoare la transporturile maritime, feroviare și rutiere. Întrucât Uniunea are, din motivele prezentate la punctele 175-212 din prezentul aviz, competența exclusivă, în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE, de a aproba aceste angajamente, rezultă că, prin efectul cumulativ al acestei concluzii și al celei menționate la punctul 69 din prezentul aviz, aceasta are competența exclusivă în ceea ce privește capitolul 8 menționat în integralitatea sa.

218. Contrar celor arătate de Irlanda, această concluzie nu este infirmată de Protocolul (nr. 21) privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție, anexat la Tratatul UE și FUE. În această privință, este suficient să se arate că politica comercială comună și politica comună în domeniul transporturilor nu sunt vizate de acest protocol și să se amintească faptul că finalitatea și conținutul actului în cauză sunt cele care determină protocoalele eventual aplicabile, iar nu invers (a se vedea prin analogie Hotărârea din 22 octombrie 2013, Comisia/Consiliul, C-137/12, EU:C:2013:675, punctele 74 și 75). Întrucât acordul preconizat nu privește aspectele reglementate de partea a treia din titlul V din Tratatul FUE, protocolul menționat este lipsit de relevanță în cadrul prezentei proceduri. Acest lucru este valabil și pentru Protocolul (nr. 22) privind poziția Danemarcei, anexat la Tratatul UE și TFUE, astfel cum Regatul Danemarcei a arătat, în fond, în ședință.

Angajamentele în materie de achiziții publice în domeniul transporturilor

219. Astfel cum s-a arătat la punctul 77 din prezentul aviz, în măsura în care angajamentele cuprinse în capitolul 10 din acordul preconizat privesc achizițiile publice de servicii de transport maritim internațional, de transport feroviar, de transport rutier și de transport pe căi navigabile interioare, precum și achizițiile publice de servicii legate intrinsec de aceste servicii de transport, ele nu țin de politica comercială comună.
220. În aceste condiții, trebuie să se examineze dacă Uniunea are, pentru angajamentele care privesc aceste contracte de achiziții publice de servicii, o competență externă exclusivă în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE.
221. Astfel cum s-a arătat la punctele 75 și 76 din prezentul aviz, capitolul 10 din acordul preconizat cuprinde un ansamblu de norme menite să reglementeze atribuirea unor contracte de achiziții publice în Uniune și în Singapore astfel încât să garanteze că procedura de atribuire a unor asemenea contracte se derulează cu respectarea principiilor nediscriminării și transparenței.
222. Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE (JO 2014, L 94, p. 65), precum și Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale și de abrogare a Directivei 2004/17/CE (JO 2014, L 94, p. 243) instituie un ansamblu de norme comune menite în esență să garanteze că atribuirea unor contracte de achiziții publice printre altele în sectorul transporturilor este conformă, în cadrul Uniunii, cu aceleași principii, astfel cum se precizează în considerentul (1) și la articolul 18 din Directiva 2014/24 și în considerentul (2) și la articolul 36 din Directiva 2014/25.
223. De la intrarea în vigoare a acordului preconizat, accesul prestatorilor din Singapore la contractele de achiziții publice din Uniune în domeniul transporturilor va ține, așadar, de angajamente care acoperă aceleași elemente cu cele reglementate de Directivele 2014/24 și 2014/25.
224. Prin urmare, conform jurisprudenței amintite la punctul 201 din prezentul aviz, Uniunea are o competență externă exclusivă, în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE, pentru angajamentele internaționale cuprinse în capitolul 10 din acest acord în materie de achiziții publice de servicii în

domeniul transporturilor, întrucât aceste angajamente țin, astfel, de un domeniu acoperit deja în mare parte de norme comune ale Uniunii și pot să aducă atingere domeniului de aplicare al acestora sau să îl modifice.

Angajamentele în materie de alte tipuri de investiții decât investițiile directe

225. Din motivele prezentate la punctele 80-109 din prezentul aviz, angajamentele cuprinse în secțiunea A din capitolul 9 din acordul preconizat cu privire la protecția investițiilor țin de politica comercială comună a Uniunii și, așadar, de competența exclusivă a acesteia din urmă, în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE, în măsura în care privesc „investițiile străine directe”, în sensul articolului 207 alineatul (1) TFUE, dintre Uniune și Republica Singapore.
226. Trebuie să se stabilească acum dacă Uniunea are competență exclusivă și în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE, în măsura în care respectiva secțiune A privește alte investiții străine dintre Uniune și statul terț menționat.
227. În această privință, trebuie amintit că alte tipuri de investiții străine decât cele directe pot printre altele să existe sub formă de achiziții de acțiuni cu intenția de a realiza un plasament financiar fără intenția de a influența gestiunea și controlul întreprinderii (investiții denumite „de portofoliu”) și că astfel de investiții constituie o circulație a capitalului în sensul articolului 63 TFUE (a se vedea în special Hotărârea din 28 septembrie 2006, Comisia/Țările de Jos, C-282/04 și C-283/04, EU:C:2006:208, punctul 19, Hotărârea din 21 octombrie 2010, Idryma Typou, C-81/09, EU:C:2010:622, punctul 48, precum și Hotărârea din 10 noiembrie 2011, Comisia/Portugalia, C-212/09, EU:C:2011:717, punctul 47).
228. Astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 367 din concluzii, alte tipuri de investiții decât achiziția de acțiuni, cum sunt anumite categorii de investiții imobiliare sau recurgerea la credite, constituie de asemenea investiții vizate de capitolul 9 din acordul preconizat și pot, asemenea achiziției de acțiuni, să implice circulația capitalurilor sau plăți.
229. Întemeindu-se în esență pe jurisprudența amintită la punctul 201 din prezentul aviz, potrivit căreia un acord încheiat de Uniune poate, chiar în lipsa unei contradicții cu norme comune ale Uniunii, să le „aducă atingere” acestora, în sensul articolului 3 alineatul (2) TFUE, Comisia arată că secțiunea A din capitolul 9 din acordul preconizat poate aduce atingere articolului 63 TFUE și ține, prin urmare, de competența exclusivă a Uniunii menționată la respectivul articol 3 alineatul (2).
230. Or, astfel cum au arătat Consiliul și statele membre care au prezentat observații Curții, jurisprudența menționată nu poate fi transpusă într-o situație în care norma Uniunii vizată este o dispoziție a Tratatului FUE, iar nu o normă adoptată în temeiul acestuia.
231. Astfel, pe de o parte, această jurisprudență, a cărei esență este exprimată în ultima teză a articolului 3 alineatul (2) TFUE, își are originea în Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul (AETR) (22/70, EU:C:1971:32).
232. La punctele 17-19 din acea hotărâre, Curtea a formulat următoarele considerații:
- „17 [...] în special, de fiecare dată când, pentru punerea în aplicare a unei politici comune prevăzute prin tratat, Comunitatea a adoptat dispoziții de instituire a unor norme comune, indiferent sub ce formă, statele membre nu mai au dreptul, acționând individual sau chiar colectiv, de a contracta cu statele terțe obligații care afectează aceste norme;

- 18 [...] astfel, pe măsură ce se instituie aceste norme comune, numai Comunitatea este în măsură să își asume și să execute, cu efecte pentru întregul domeniu de aplicare al ordinii juridice comunitare, angajamentele contractate față de state terțe;
- 19 [...] în consecință, în cadrul punerii în aplicare a dispozițiilor tratatului nu se poate separa regimul măsurilor interne ale Comunității de cel al relațiilor externe.”
233. Din aceste pasaje din Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul (AETR) (22/70, EU:C:1971:32), reiese că reprezintă „norme comune” dispozițiile de drept derivat pe care Comunitatea, devenită Uniunea, le-a instituit în mod progresiv și că, atunci când Uniunea și-a exercitat astfel competența internă, aceasta trebuie, în paralel, să beneficieze de o competență externă exclusivă pentru a evita ca statele membre să își asume angajamente internaționale care ar putea să aducă atingere acestor norme comune sau să modifice domeniul de aplicare al acestora.
234. Ar însemna să nu se respecte motivația inerentă regulii privind competența externă exclusivă cuprinsă în Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul (AETR) (22/70, EU:C:1971:32), astfel cum a fost confirmată de jurisprudența ulterioară a Curții (a se vedea în special Hotărârea din 5 noiembrie 2002, Comisia/Danemarca, C-467/98, EU:C:2002:625, punctele 77-80), dacă s-ar extinde domeniul de aplicare al acestei norme, înscrisă în prezent la articolul 3 alineatul (2) ultima teză TFUE, la o situație care, precum în speță, nu privește norme de drept derivat instituite de Uniune în cadrul exercitării unei competențe interne care i-a fost conferită de tratate, ci o normă de drept primar al Uniunii adoptată de autorii acestor tratate.
235. Pe de altă parte, având în vedere supremația Tratatelor UE și FUE asupra actelor adoptate în temeiul lor, aceste acte, inclusiv acordurile încheiate de Uniune cu state terțe, își au legitimitatea în tratatele menționate și nu pot, în schimb, să exercite o influență asupra sensului sau a domeniului de aplicare al dispozițiilor acestora. Acordurile respective nu pot, prin urmare, să „aducă atingere” normelor de drept primar al Uniunii sau să „modifice domeniul de aplicare” al acestora, în sensul articolului 3 alineatul (2) TFUE.
236. Încheierea unui acord internațional, în speță cu Republica Singapore, în materia altor tipuri de investiții străine decât cele directe nu este, în stadiul actual al dreptului Uniunii, nici „prevăzută de un act legislativ al Uniunii”, în sensul acestui articol 3 alineatul (2).
237. Pe de altă parte, astfel cum Comisia a indicat în mod expres în observațiile prezentate Curții, încheierea unui astfel de acord nu rezultă ca fiind „necesară pentru a permite [Uniunii] să își exercite competența internă”, în sensul respectivului articol 3 alineatul (2).
238. Rezultă că Uniunea nu are competența exclusivă de a încheia cu Republica Singapore un acord internațional în măsura în care acesta privește protecția altor tipuri de investiții străine decât cele directe.
239. În schimb, încheierea de către Uniune a unui acord internațional care se raportează la astfel de investiții se poate dovedi „necesară pentru realizarea, în cadrul politicilor Uniunii, a unuia dintre obiectivele stabilite prin tratate”, în sensul articolului 216 alineatul (1) TFUE.
240. În special, având în vedere faptul că libera circulație a capitalurilor și a plăților între statele membre și statele terțe, prevăzută la articolul 63 TFUE, nu este opozabilă în mod formal statelor terțe, încheierea unor acorduri internaționale care contribuie la instituirea acestei libere circulații pe bază de reciprocitate poate fi calificată drept necesară pentru realizarea pe deplin a acestei libere circulații, care este unul dintre obiectivele titlului IV („Libera circulație a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor”) din partea a treia („Politicile și acțiunile interne ale Uniunii”) din Tratatul FUE.

241. Acest titlu IV ține de competența partajată între Uniune și statele membre, potrivit articolului 4 alineatul (2) litera (a) TFUE, privind piața internă.
242. Competența atribuită Uniunii de articolul 216 alineatul (1) TFUE pentru încheierea unui acord care este „necesară pentru realizarea, în cadrul politicilor Uniunii, a unuia dintre obiectivele stabilite prin tratate” este la rândul său de natură partajată, întrucât articolul 4 alineatul (1) TFUE prevede că „competența Uniunii este partajată cu statele membre în cazul în care tratatele îi atribuie o competență care nu se referă la domeniile menționate la articolele 3 și 6”, situație care nu se regăsește în speță.
243. Din cuprinsul punctelor 80-109 și 226-242 din prezentul aviz rezultă că angajamentele cuprinse în secțiunea A din capitolul 9 din acordul preconizat țin de politica comercială comună a Uniunii și, așadar, de competența exclusivă a acesteia din urmă în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE, în măsura în care acestea privesc investițiile străine directe ale resortisanților din Singapore în Uniune și invers. În schimb, aceste angajamente țin de o competență partajată între Uniune și statele membre în temeiul articolului 4 alineatul (1) și 4 alineatul (2) litera (a) TFUE în măsura în care privesc alte tipuri de investiții.
244. Rezultă că secțiunea A din respectivul capitol din acordul preconizat nu poate fi aprobată numai de Uniune.
245. În ceea ce privește această secțiune A, trebuie, în sfârșit, să se examineze poziția exprimată de mai multe state membre în observațiile lor scrise și orale prezentate Curții, potrivit căreia articolul 9.10 din acordul preconizat nu poate ține nici de o competență exclusivă a Uniunii, nici de o competență partajată de aceasta din urmă cu statele membre și ar ține, prin urmare, numai de competența statelor membre.
246. Respectivul articol 9.10, intitulat „Raporturi cu alte acorduri”, este dispoziția finală a secțiunii A menționate și prevede, la alineatul (1), următoarele:
- „De la data intrării în vigoare a prezentului acord, acordurile [bilaterale de investiții] dintre statele membre ale Uniunii și Singapore [...], inclusiv drepturile și obligațiile care decurg din acestea, încetează să producă efecte și sunt înlocuite de prezentul acord.”
247. Împrejurarea că Uniunea și Republica Singapore au inserat în acordul preconizat o dispoziție din care reiese în mod expres că acordurile bilaterale de investiții dintre statele membre ale Uniunii și acest stat terț încetează și nu mai creează, prin urmare, drepturi și obligații la nivelul Uniunii de la intrarea în vigoare a acestui acord încheiat cu statul terț menționat nu poate fi privită ca o încălcare a unei competențe a statelor membre, în măsura în care această dispoziție privește un domeniu în care Uniunea are competență exclusivă.
248. Astfel, atunci când Uniunea negociază și încheie cu un stat terț un acord cu privire la un domeniu în care a dobândit o competență exclusivă, aceasta se substituie statelor sale membre. În această privință, trebuie amintit că, de la Hotărârea din 12 decembrie 1972, *International Fruit Company și alții* (21/72-24/72, EU:C:1972:115, punctele 10-18), este cert că Uniunea poate fi succesoarea statelor membre în angajamentele lor internaționale atunci când statele membre au transferat Uniunii, prin unul dintre tratatele sale fondatoare, competențele lor aferente acestor angajamente, iar aceasta din urmă exercită aceste competențe.
249. Rezultă că, de la 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului FUE, care atribuie Uniunii o competență exclusivă în materie de investiții străine directe, Uniunea are competența de a aproba singură o dispoziție a unui acord încheiat de aceasta cu un stat terț care prevede că angajamentele în

materie de investiții directe cuprinse în acorduri bilaterale încheiate anterior între state membre ale Uniunii și acest stat terț trebuie considerate, de la intrarea în vigoare a respectivului acord încheiat de Uniune, înlocuite de acesta.

250. În această privință, trebuie amintit că, în temeiul articolului 2 alineatul (1) TFUE, fără o abilitare din partea Uniunii, statelor membre le este interzis să adopte acte cu forță juridică obligatorie în domenii care țin de competența exclusivă a Uniunii. Or, Regulamentul (UE) nr. 1219/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 de stabilire a unor dispoziții tranzitorii pentru acordurile bilaterale de investiții încheiate între state membre și țări terțe (JO 2012, L 351, p. 40) autorizează, desigur, statele membre, în condiții stricte, să mențină în vigoare și chiar să încheie acorduri bilaterale în materie de investiții directe cu un stat terț atât timp cât nu există un acord în materie de investiții directe între Uniune și acel stat terț. În schimb, odată ce un astfel de acord între Uniune și respectivul stat terț intră în vigoare, această autorizare încetează să existe.
251. În consecință, argumentația potrivit căreia statele membre ar trebui să aibă posibilitatea de a adopta, după intrarea în vigoare a unor angajamente în materie de investiții străine directe cuprinse într-un acord încheiat de Uniune, acte care să determine soarta angajamentelor în materie cuprinse în acordurile bilaterale pe care le-au încheiat anterior cu același stat terț nu poate fi primită.
252. Din considerațiile de mai sus reiese că articolul 9.10 din acordul preconizat ține, asemenea celorlalte dispoziții ale secțiunii A din capitolul 9 din acest acord, de competența exclusivă a Uniunii în măsura în care privește angajamentele în materie de investiții străine directe cuprinse în acordurile bilaterale de investiții încheiate între statele membre și Republica Singapore.
253. În măsura în care din anexa 9-D la acordul preconizat rezultă că mai multe state membre au încheiat un acord bilateral de investiții cu Republica Singapore înainte de aderarea lor la Uniune, trebuie să se precizeze că concluzia enunțată anterior nu este infirmată de articolul 351 TFUE, potrivit căruia „[d]ispozițiile tratatelor nu aduc atingere drepturilor și obligațiilor care rezultă din convențiile încheiate până la 1 ianuarie 1958 sau, pentru statele membre aderente, înainte de data aderării acestora, între unul sau mai multe state membre, pe de o parte, și unul sau mai multe state terțe, pe de altă parte”.
254. În această privință, trebuie amintit că articolul 351 TFUE urmărește să permită statelor membre să respecte drepturile conferite statelor terțe, conform dreptului internațional, prin aceste convenții anterioare (în ceea ce privește articolele 234 CEE și 307 CE, al căror mod de redactare este în esență preluat la articolul 351 TFUE, a se vedea Hotărârea din 14 octombrie 1980, Burgoa, 812/79, EU:C:1980:231, punctul 8, Hotărârea din 4 iulie 2000, Comisia/Portugalia, C-84/98, EU:C:2000:359, punctul 53, și Hotărârea din 3 martie 2009, Comisia/Austria, C-205/06, EU:C:2009:118, punctul 33). Or, în speță, nu este necesar ca statelor membre să li se permită să respecte drepturi de care Republica Singapore ar dori în viitor să beneficieze în temeiul acordurilor bilaterale vizate. Astfel, din articolul 9.10 din acordul preconizat reiese că acest stat terț își exprimă dorința ca acordurile bilaterale să înceteze de la intrarea în vigoare a acordului menționat.
255. Deși din toate elementele care precedă rezultă că Uniunea se substituie statelor membre în ceea ce privește angajamentele internaționale asumate în domenii care, precum cel al investițiilor străine directe, țin de competența sa exclusivă, nu este mai puțin adevărat că, în versiunea secțiunii A din capitolul 9 din acordul preconizat prezentată Curții în cadrul prezentei proceduri de aviz, articolul 9.10 din acest acord privește și angajamentele care ar putea privi, în acordurile bilaterale de investiții încheiate între statele membre și Republica Singapore, alte tipuri de investiții decât cele directe.
256. Pentru toate motivele prezentate la punctele 245-255 din prezentul aviz, argumentația potrivit căreia o dispoziție precum articolul 9.10 din acordul preconizat nu poate figura într-un acord încheiat de Uniune, întrucât ține de o competență care aparține numai statelor membre, nu poate fi primită.

Natura competenței Uniunii de a aproba acest articol 9.10 corespunde celei constatate la punctul 243 din prezentul aviz în ceea ce privește aprobarea celorlalte dispoziții ale secțiunii A din capitolul 9 din acest acord.

Cu privire la competența de a aproba dispozițiile instituționale din acordul preconizat

Schimb de informații, notificare, verificare, cooperare, mediere și putere decizională

257. Acordul preconizat instituie diverse obligații și proceduri de schimb de informații, de notificare, de verificare, de cooperare, de mediere, precum și competențe decizionale. Acordul menționat prevede, în acest scop, un cadru instituțional specific, constituit dintr-un Comitet pentru comerț și din patru comitete specializate care vor fi atașate la acesta, și anume un Comitet pentru comerțul cu mărfuri, un Comitet pentru măsuri sanitare și fitosanitare, un Comitet pentru vamă și un Comitet pentru comerțul cu servicii, investiții și achiziții publice. Instituirea acestui Comitet pentru comerț și a comitetelor specializate menționate este prevăzută la articolul 17.1 și, respectiv, la articolul 17.2 din acest acord.
258. Capitolul 2 din respectivul acord, referitor la schimburile de mărfuri, obligă, la articolul 2.11 din acesta, fiecare parte să notifice Comitetului pentru comerțul cu mărfuri procedurile sale privind licențele de export și stabilește modalitățile potrivit cărora trebuie să se răspundă la cererile de informații ale celeilalte părți cu privire la orice procedură de licențe de import sau de export.
259. Pe de altă parte, potrivit articolelor 2.13 și 2.15 din acest acord, respectivul comitet specializat se va reuni la cererea unei părți sau a Comitetului pentru comerț, va urmări punerea în aplicare a acestui capitol și va putea, prin decizie, să modifice anexele la acesta.
260. Capitolul 3 din acordul preconizat, privind măsurile comerciale, stabilește, la articolele 3.2, 3.7 și 3.11 din acesta, modalitățile procedurale de instituire a unor măsuri antidumping, a unor măsuri compensatorii sau a unor măsuri de salvagardare. Articolele 3.12 și 3.13 din acest acord impun consultări cu privire la aplicarea unor asemenea măsuri.
261. Capitolul 4 din acordul preconizat, privind barierele tehnice în calea comerțului, prevede la articolele 4.4-4.11 din acesta schimbul de informații și o cooperare în domeniul normalizării și al evaluării conformității, pentru a facilita accesul pe piață. Pe de altă parte, articolul 4.12 din acest acord prevede că părțile pot adopta, prin decizia Comitetului pentru comerțul cu mărfuri, orice dispoziție de punere în aplicare a capitolului 4.
262. Capitolul 5 din acordul preconizat, care privește măsuri sanitare și fitosanitare, prevede la articolele 5.8 și 5.9 din acesta modalitățile potrivit cărora o parte poate, în calitatea sa de parte importatoare de mărfuri provenite din cealaltă parte, să efectueze vizite de verificare la aceasta din urmă sau să solicite informații de la ea.
263. Pe de altă parte, articolul 5.10 din acest acord instituie norme de cooperare și de acceptare în ceea ce privește determinarea zonelor care să reflecte starea de sănătate a animalelor și starea plantelor care sunt prezente în acele zone. Această dispoziție descrie sarcinile pe care Comitetul pentru măsuri sanitare și fitosanitare trebuie să le îndeplinească în această privință. Alte sarcini ale acestui comitet sunt enumerate la articolele 5.15 și 5.16 din acordul menționat.
264. Articolele 5.11 și 5.12 din acordul preconizat prevăd obligații de schimb de informații și de notificare.

265. Capitolul 6 din acordul preconizat, privind vămile și facilitarea schimburilor, obligă, la articolele 6.3, 6.4 și 6.11 din acesta, părțile să se asigure că autoritățile lor cooperează și fac schimb de informații, în special în ceea ce privește stabilirea valorii în vamă. Mai mult, acesta prevede, la articolul 6.17 din acordul menționat, sarcinile Comitetului pentru vamă și autorizează părțile să adopte, în cadrul acestui comitet, anumite decizii.
266. Articolul 7.7 din acordul preconizat prevede o cooperare în cadrul capitolului 7 privind producția de energie regenerabilă și posibilitatea de a adopta decizia de punere în aplicare în cadrul Comitetului pentru comerț.
267. Capitolul 8 din acest acord, care privește serviciile, stabilirea și comerțul electronic, prevede, la articolul 8.16 din acesta, că autoritățile competente în Uniune și în Singapore vor elabora o recomandare comună privind recunoașterea reciprocă a calificărilor profesionale și o vor transmite Comitetului pentru comerțul cu servicii, investiții și achiziții publice. Acest capitol prevede o cooperare în materie de telecomunicații (articolul 8.48) și de comerț electronic (articolul 8.61).
268. Articolul 9.4 alineatul (3) din acordul preconizat prevede că părțile pot, prin decizia Comitetului pentru comerț, să convină că anumite tipuri de măsuri, asemenea celor enumerate la alineatul 2 al aceluiași articol, trebuie considerate încălcări ale obligației de a acorda un tratament corect și echitabil investițiilor care intră sub incidența capitolului 9 din acest acord.
269. Articolele 10.18-10.20 din acordul preconizat menționează consultările care pot avea loc și deciziile care pot fi adoptate în cadrul Comitetului pentru comerțul cu servicii, investiții și achiziții publice în materia reglementată de capitolul 10 privind achizițiile publice.
270. Capitolul 11 din acordul menționat, privind proprietatea intelectuală, prevede, la articolul 11.8 din acesta, o cooperare între societățile de gestiune colectivă a drepturilor de autor. El conferă, în fond, la articolul 11.23 din respectivul acord, puteri decizionale Comitetului pentru comerț și, la articolele 11.51 și 11.52 din acesta, obligă părțile să facă schimb de informații.
271. În ceea ce privește capitolul 12 din acordul preconizat, privind concurența și chestiunile conexe, acesta prevede o cooperare în domeniul aplicării legislațiilor părților (articolul 12.11) și o obligație de consultare atunci când una dintre părți dorește acest lucru (articolul 12.13).
272. Articolul 13.15 din acordul preconizat instituie obligația părților de a desemna un birou în calitate de punct de contact pentru cealaltă parte, în scopul punerii în aplicare a capitolului 13 privind comerțul și dezvoltarea durabilă. Acesta prevede de asemenea instituirea unui Consiliu pentru comerț și dezvoltare durabilă pentru a superviza respectiva punere în aplicare. Articolul 13.16 din acest capitol precizează sarcinile pe care aceste puncte de contact și acest consiliu trebuie să le îndeplinească în caz de dezacord al părților în ceea ce privește o chestiune care intră sub incidența aceluiași capitol. Articolul 13.17 din acesta din urmă adaugă că, dacă un astfel de dezacord nu este soluționat în mod satisfăcător de consiliul menționat, un grup de experți va trebui să îl examineze. Același articol prevede modalitățile procedurale ale acestei examinări.
273. Alte dispoziții ale articolului 13 din acordul preconizat prevăd numeroase căi de cooperare și de schimb de informații în materie de protecție socială a lucrătorilor (articolul 13.4) și de protecție a mediului (articolele 13.7 și 13.10).
274. Capitolul 16 din acordul preconizat prevede un mecanism de mediere între părți. Potrivit articolului 13.16 din acordul menționat, acest mecanism nu se aplică capitolului 13 din acesta. Capitolul 16 menționat permite părților să caute de comun acord soluții în caz de divergență de opinii cu privire la capitolele 2-12 din acordul preconizat.

275. Dispozițiile și mecanismele menționate la punctele 257-274 din prezentul aviz urmăresc să garanteze eficacitatea dispozițiilor de fond ale acordului preconizat, instituind în esență o structură organică, căi de cooperare, obligații de schimb de informații, precum și anumite puteri decizionale.
276. Curtea a avut deja ocazia să arate că competența Uniunii de a contracta angajamente internaționale o include pe cea de a prevedea pentru aceste angajamente dispoziții instituționale. Prezența lor în acord este lipsită de incidență asupra naturii competenței de a îl încheia. Astfel, aceste dispoziții au caracter auxiliar și țin, așadar, de aceeași competență cu cea de care țin dispozițiile de fond pe care le însoțesc [a se vedea în acest sens Avizul 1/76 (Acordul privind instituirea unui fond european de imobilizare a navigației interioare) din 26 aprilie 1977, EU:C:1977:63, punctul 5, Avizul 1/78 (Acordul internațional privind cauciucul natural) din 4 octombrie 1979, EU:C:1979:224, punctul 56, precum și Hotărârea din 22 octombrie 2013, Comisia/Consiliul, C-137/12, EU:C:2013:675, punctele 70 și 71].
277. Întrucât din prezentul aviz reiese că toate dispozițiile de fond ale capitolelor 2-8 și 10-13 din acordul preconizat țin de competența exclusivă a Uniunii, dispozițiile menționate la punctele 258-267 și 269-273 din acest aviz țin de asemenea de această competență pentru motivul prezentat la punctul anterior. Același lucru este valabil pentru capitolul 17 din acordul preconizat, în măsura în care acesta privește Comitetul pentru comerțul cu mărfuri, Comitetul pentru măsuri sanitare și fitosanitare și Comitetul pentru vamă.
278. Articolul 9.4 alineatul (3) din acordul preconizat, menționat la punctul 268 din prezentul aviz, face parte din secțiunea A din capitolul 9 din acest acord și intră, așadar, sub incidența constatărilor făcute la punctele 243 și 244 din acest aviz.
279. Capitolul 16 din acordul preconizat, privind mecanismul de mediere, ca de altfel și dispozițiile instituționale și finale, altele decât cele care privesc Comitetul pentru comerțul cu mărfuri, Comitetul pentru măsuri sanitare și fitosanitare și Comitetul pentru vamă, care figurează în capitolul 17 din acest acord, privesc printre altele dispozițiile secțiunii A din capitolul 9 din acest acord și, pentru motivele indicate la punctele 243 și 244 din prezentul aviz, nu pot fi, așadar, încheiate numai de Uniune. Același lucru este, pe de altă parte, valabil în ceea ce privește capitolul 1 din acordul preconizat, întrucât acest capitol prevede obiectul și finalitățile acestui acord în ansamblul său și privește, așadar printre altele secțiunea A din capitolul 9 din acesta.

Transparență

280. Capitolul 14 din acordul preconizat, intitulat „Transparență”, prevede norme care se aplică domeniilor vizate de celelalte capitole din acest acord, sub rezerva dispozițiilor speciale cu privire la transparență care figurează în acestea din urmă.
281. Prin angajamentele cuprinse în acest capitol, părțile garantează, mai întâi, că orice măsură cu aplicabilitate generală legată de un aspect care intră sub incidența acordului preconizat va fi clară și ușor accesibilă și că între publicarea și intrarea în vigoare a unei asemenea măsuri va fi prevăzut un interval de timp suficient (articolul 14.3). În continuare, acestea își asumă angajamentul de a facilita comunicarea cu privire la orice chestiune vizată de acest acord prin stabilirea punctelor de contact și răspunzând la anumite tipuri de cereri de informații (articolul 14.4). Acestea garantează, în sfârșit, că orice procedură desfășurată în cadrul acordului menționat și care afectează interesele persoanelor, mărfurilor sau serviciilor celeilalte părți va fi conformă cu principiile bunei administrări și va putea face obiectul unei acțiuni în fața unei instanțe imparțiale și independente (articolele 14.5-14.7).
282. Aceste angajamente se aplică măsurilor pe care părțile le vor lua în domeniile vizate în capitolele 2-13 din acordul preconizat. Normele de transparență care le completează sunt menite să garanteze eficacitatea dispozițiilor de fond ale acestor capitole. Normele menționate au, așadar, un caracter auxiliar și țin de aceeași competență cu cea de care țin respectivele dispoziții de fond. Întrucât aceste

dispoziții de fond țin, în măsura indicată la punctul 243 din prezentul aviz, de o competență partajată între Uniune și statele membre, capitolul 14 din acordul preconizat nu poate fi aprobată numai de Uniune.

283. În schimb, normele specifice în materie de transparență care sunt prevăzute doar pentru unul dintre capitolele 2-8 și 10-13 din acordul preconizat, cum sunt cele cuprinse la articolele 4.8, 6.15, 8.17, 8.45, 12.9 și 13.3 din acest acord, țin de competența exclusivă a Uniunii.
284. În măsura în care anumite state membre au arătat că regulile de transparență menționate, întrucât stabilesc obligația autorităților din Uniune, inclusiv cele ale statelor membre, de a respecta principiile buneii administrări și protecției jurisdicționale efective, țin de competențele care aparțin numai statelor membre în materie de procedură administrativă și judiciară, este suficient să se arate că normele cuprinse în capitolul 14 din acordul preconizat și în dispozițiile menționate la punctul anterior din prezentul aviz nu cuprind niciun angajament cu privire la organizarea administrativă sau judiciară a statelor membre, ci reflectă faptul că atât Uniunea, cât și statele membre vor trebui ca, în aplicarea acordului, să respecte principiile generale și drepturile fundamentale ale Uniunii, cum sunt principiile buneii administrări și protecției jurisdicționale efective. Prin urmare, nu se poate considera că acest capitol 14 încalcă competențe care aparțin numai statelor membre.

Soluționarea litigiilor

– Soluționarea litigiilor dintre investitori și stat

285. Astfel cum prevede articolul 9.11 alineatul (1) din acordul preconizat, secțiunea B din capitolul 9 din acesta instituie un regim de soluționare a „litigiilor dintre un reclamant al unei părți și cealaltă parte având ca obiect un tratament considerat de reclamant a fi o încălcare a dispozițiilor secțiunii A (Protecția investițiilor) ce are drept rezultat o pretinsă pierdere sau un pretins prejudiciu pentru reclamant sau pentru societatea acestuia stabilită local”.
286. Din articolul 9.11 alineatul (2) literele (a) și (e) din acest acord reiese că nu numai Uniunea, ci și statele membre ale Uniunii pot fi părți la litigii, în calitate de pârâte, indiferent dacă au fost desemnate ca atare de Uniune, în temeiul articolului 9.15 alineatul (2) din acordul menționat, sau trebuie să fie desemnate, în temeiul articolului 9.15 alineatul (3) din același acord.
287. Dacă un litigiu nu poate fi soluționat pe cale amiabilă sau prin consultări în temeiul articolului 9.12 sau al articolului 9.13 din acordul preconizat, investitorul în cauză poate, conform articolului 9.15 din acest acord, să își notifice intenția de a recurge la arbitraj. Articolul 9.16 alineatul (1) din același acord prevede că, după expirarea unei perioade de trei luni de la data acestei notificări, investitorul respectiv poate „introduce o cerere în virtutea unuia dintre mecanismele de soluționare a litigiilor” pe care acesta le enumeră.
288. Articolul 9.16 alineatul (2) din acordul preconizat precizează că alineatul (1) al aceluiași articol „constituie consimțământul pârâtului față de depunerea unei cereri de arbitraj”.
289. Articolul 9.17 din acest acord enumeră toate condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca un litigiu să poată fi supus arbitrajului. Potrivit alineatului 1 litera (f) al acestui articol, una dintre aceste condiții este ca reclamantul să „își retragă orice cerere pendinte înaintată unei instanțe naționale în legătură cu același tratament despre care pretinde că încalcă dispozițiile secțiunii A (Protecția investițiilor)”.
290. Fără a aduce atingere celor indicate punctul 30 din prezentul aviz, revine Curții sarcina de a se pronunța cu privire la natura competenței de a institui un astfel de regim de soluționare a litigiilor. În această privință, deși este adevărat că, astfel cum reiese din articolul 9.17, acordul preconizat nu

excluce posibilitatea ca un litigiu între un investitor din Singapore și un stat membru să poată fi adus în fața instanțelor din statul membru respectiv, nu este mai puțin adevărat că aceasta este numai o simplă posibilitate la discreția investitorului reclamant.

291. Acesta din urmă poate, astfel, să decidă, în temeiul articolului 9.16 din acordul respectiv, să supună acel acord procedurii de arbitraj, fără ca statul membru menționat să i se poată opune, consimțământul său în această privință considerându-se dat conform articolului 9.16 alineatul (2) din respectivul acord.
292. Or, un asemenea regim, care sustrage litigiile din competența jurisdicțională a statelor membre, nu poate avea un caracter pur auxiliar în sensul jurisprudenței amintite la punctul 276 din prezentul aviz și nu poate fi, prin urmare, instituit fără consimțământul acestora.
293. Rezultă că aprobarea secțiunii B din capitolul 9 din acordul preconizat nu ține de competența exclusivă a Uniunii, ci de o competență partajată între Uniune și statele membre.

– Soluționarea litigiilor dintre părți

294. Capitolul 15 din acordul preconizat are ca finalitate să prevină și să soluționeze litigiile care ar putea interveni între părți. Potrivit articolului 15.2 din acordul preconizat, acest capitol „se aplică tuturor litigiilor legate de interpretarea și aplicarea dispozițiilor [acestui] acord, cu excepția cazului în care se prevede în mod expres contrariul”.
295. Astfel cum s-a arătat la punctul 154 din prezentul aviz, regimul de soluționare a litigiilor prevăzut în capitolul 15 din acordul preconizat nu se aplică capitolului 13 din acesta. În schimb, acest regim se poate aplica între părți pentru a soluționa litigii care au ca obiect interpretarea și aplicarea dispozițiilor de fond ale capitolelor 2-12 din acordul preconizat.
296. Articolul 15.4 din acordul preconizat prevede că, în cazul în care părțile nu reușesc să soluționeze litigiul dintre ele prin consultări, partea reclamantă poate solicita instituirea unei comisii speciale de arbitraj. Potrivit articolului 15.19 din acest acord, orice decizie a unei astfel de comisii speciale este obligatorie pentru părți.
297. Articolul 15.21 din acordul preconizat precizează că părții reclamante îi este permis să nu aplice acest regim de soluționare a litigiilor intentând în schimb o acțiune în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), știut fiind că, imediat ce o procedură a fost inițiată în cadrul unuia dintre cele două regimuri de soluționare a litigiilor astfel disponibile, nicio procedură cu același obiect nu poate fi inițiată sub un alt regim.
298. În ceea ce privește competența Uniunii de a aproba acest capitol 15, trebuie amintit de la bun început că competența Uniunii în materie de relații internaționale și capacitatea sa de a încheia acorduri internaționale include în mod necesar posibilitatea de a se supune deciziilor unei instanțe create sau desemnate în temeiul unor astfel de acorduri, în ceea ce privește interpretarea și aplicarea dispozițiilor acestora [Avizul 1/91 (Primul aviz privind Acordul SEE) din 14 decembrie 1991, EU:C:1991:490, punctele 40 și 70, Avizul 1/09 (Acordul de creare a unui sistem unic de soluționare a litigiilor în materie de brevete) din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 74, și Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii Europene la CEDO) din 18 decembrie 2014, EU:C:2014:2454, punctul 182].
299. Totodată, competența Uniunii de a încheia acorduri internaționale include în mod necesar posibilitatea de a se supune deciziilor unui organ care, deși nu este în mod formal o instanță, îndeplinește în esență funcții jurisdicționale, cum este organul de soluționare a litigiilor creat în cadrul Acordului de instituire a OMC.

300. Astfel cum s-a arătat la punctul 30 din prezentul aviz și s-a amintit la punctul 290 din acesta, prezenta procedură nu privește aspectul dacă dispozițiile acordului preconizat sunt compatibile cu dreptul Uniunii.
301. Prin urmare, spre deosebire de situația din procedurile de aviz citate la punctul 298 din prezentul aviz, nu trebuie să se examineze dacă regimul de soluționare a litigiilor prevăzut în capitolul 15 din acordul preconizat îndeplinește criteriile menționate de aceste alte avize, în special pe cel cu privire la respectarea autonomiei dreptului Uniunii.
302. Întrucât capitolul 15 din acest acord privește litigiile dintre Uniune și Republica Singapore având ca obiect interpretarea și aplicarea acordului menționat, prezentul aviz nu privește nici problema competenței Curții în ceea ce privește soluționarea litigiilor din cadrul Uniunii care vizează interpretarea dreptului acesteia [cu privire la această competență, a se vedea în special Hotărârea din 30 mai 2006, Comisia/Irlanda (uzina MOX), C-459/03, EU:C:2006:345, punctul 132, și Avizul 1/09 (Acordul de creare a unui sistem unic de soluționare a litigiilor în materie de brevete) din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 78].
303. În cadrul prezentei proceduri, este suficient să se constate că regimul de soluționare a litigiilor prevăzut de acest capitol face parte din încadrarea instituțională a dispozițiilor de fond ale acordului preconizat. Întrucât acest regim privește litigiile dintre Uniune și Republica Singapore, el nu este, spre deosebire de regimul de soluționare a litigiilor dintre investitori și state prevăzut în secțiunea B din capitolul 9 din acordul preconizat, susceptibil să sustragă litigii de sub competența instanțelor statelor membre sau a Uniunii. În aceste condiții, regula jurisprudențială amintită la punctul 276 din prezentul aviz este aplicabilă.
304. Litigiile guvernate de acest capitol 15 pot privi printre altele dispoziții ale secțiunii A din capitolul 9 din acordul preconizat. În consecință, pentru aceleași motive cu cele indicate la punctele 243 și 244 din prezentul aviz, respectivul capitol 15 nu poate fi aprobat numai de Uniune.

Răspunsul la cererea de aviz

305. Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că acordul preconizat ține de competența exclusivă a Uniunii, cu excepția dispozițiilor următoare, care țin de o competență partajată între Uniune și statele membre:
- dispozițiile secțiunii A (Protecția investițiilor) din capitolul 9 (Investiții) din acest acord, în măsura în care se raportează la alte tipuri de investiții decât investițiile directe dintre Uniune și Republica Singapore;
 - dispozițiile secțiunii B (Soluționarea litigiilor dintre investitori și stat) din acest capitol 9 și
 - dispozițiile capitolelor 1 (Obiective și definiții generale), 14 (Transparență), 15 (Soluționarea litigiilor între părți), 16 (Mecanismul de mediere) și 17 (Dispoziții instituționale, generale și finale), în măsura în care se raportează la dispozițiile capitolului 9 și acestea din urmă țin de o competență partajată între Uniune și statele membre.

În consecință, Curtea (Plenul) emite următorul aviz:

Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore ține de competența exclusivă a Uniunii, cu excepția dispozițiilor următoare, care țin de o competență partajată între Uniune și statele membre:

- **dispozițiile secțiunii A (Protecția investițiilor) din capitolul 9 (Investiții) din acest acord, în măsura în care se raportează la alte tipuri de investiții decât investițiile directe dintre Uniune și Republica Singapore;**
- **dispozițiile secțiunii B (Soluționarea litigiilor dintre investitori și stat) din acest capitol 9 și**
- **dispozițiile capitolului 1 (Obiective și definiții generale), 14 (Transparență), 15 (Soluționarea litigiilor între părți), 16 (Mecanismul de mediere) și 17 (Dispoziții instituționale, generale și finale), în măsura în care se raportează la dispozițiile capitolului 9 și acestea din urmă țin de o competență partajată între Uniune și statele membre.**

Lenaerts Tizzano Silva de Lapuerta

Ilešić Bay Larsen von Danwitz

Da Cruz Vilaça Juhász Berger

Prechal Vilaras Regan

Rosas Borg Barthet Malenovský

Bonichot Arabadjiev Toader

Šváby Jarašiūnas Fernlund

Vajda Biltgen

Jürimäe Lycourgos

Astfel pronunțat în ședință publică la Luxemburg, la 16 mai 2017.

Grefier Președinte

A. Calot Escobar K. Lenaerts